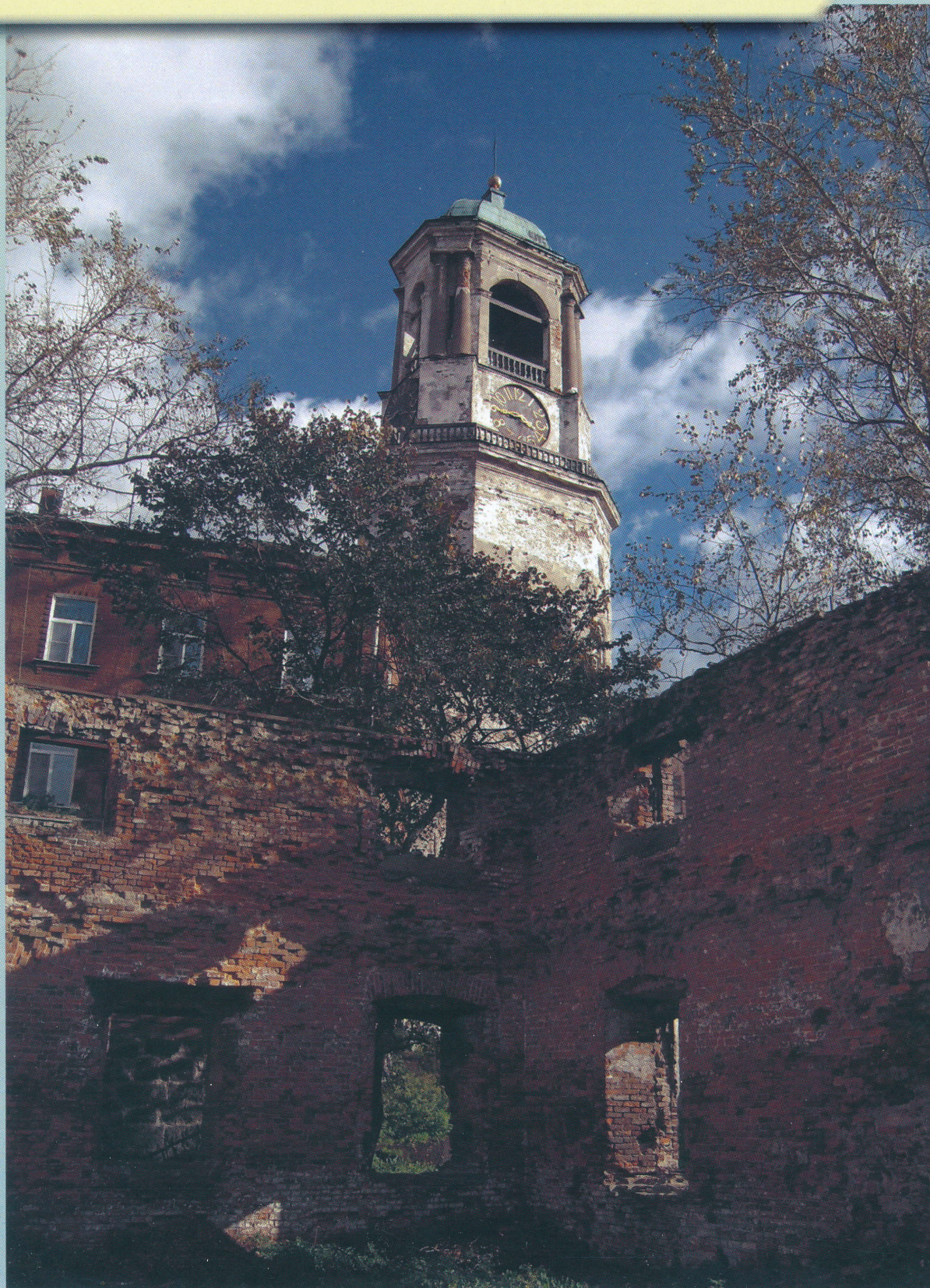


Arkeologia nyt!

Arkeologi nu!

2/2012



Arkeologia nyt!

Arkeologi nu!

2/2012

15. vuosikerta

Julkaisija
Turun Maakuntamuseon ystävät
– Åbo Landskapsmusei vänner ry
Arkeologian jaosto
– Arkeologi sektionen
PL 286, 20101 Turku

Vastaava päätoimittaja:
Lauri Viinikkala
Hämeenkatu 14 D 71
20500 Turku
puh. 040 7679 085
laalvi@utu.fi

Toimituskunta: Arkeologian jaosto

Toimitus ja taitto: Heli Kytölä

Tilaukset ja ilmoitusmyynti:
arkeoinfo@gmail.com
Maria Pulli
puh. 040 7414 877

Painopaikka: Painosalama, Turku

ISSN 1236 – 4827

Tässä lehdessä:

- 3** Pääkirjoitus
- 4** Kuulumisia kenttätöyökaudelta 2012
Kaisa Lehtonen
- 5** Muinaisuutta etsimässä myrskyn kaataman puun alta
Marja Peltomäki
- 6** Pyhä Helena - arkeologien suojelija
Ilari Aalto
- 10** Maanalaisen Turun syntymä
Visa Immonen
- 13** Harrastajatapaaminen Turussa
Kuvina
- 16** Viipurin vanha tuomiokirkko -hanke
Ossi Tuusvuori
- 17** Pari viikkoa Viipurissa
Heli Kytölä, Markku Lemmetti
- 20** Viipurin vanha tuomiokirkko ja kirkkomaa
Panu Savolainen
- 23** Muinaisjäännösten maisemanhoito
Satu Mikkonen-Hirvonen, Olli Soininen
- 26** Löytämisen iloa Euran Kauttualla
Hanna Henttinen

Kannen kuva: Viipurin vanhan tuomiokirkon rauniot ja kellotorni syyskuussa 2011. Heli Kytölä

*Merkitse kalenteriin:
Seminaari Eurassa
2.2.2013*



Kauttuan kaivauksien seulontapiste Päiväkoti Kulkusen takapihalla. Kuva: Anssi Riihioho

Rajat ylittävää yhteistyötä

Yhteistyö on arkeologian harrastajille tärkeää. Olipa kysymys sitten yhteistoiminnasta ammattiarkeologien, toisten harrastajien tai muiden menneisyydestä kiinnostuneiden kanssa, sen kautta tarjoutuu useampia ovia arkeologisen tietämyksen maailmaan, kuin yksin olisi mahdollista avata. Yhteistyö luonnollisesti hyödyttää kaikkia siihen osallistuvia osapuolia, ja siksi arkeologian harrastajat usein saavatkin kutsuja kaivauksille, kun alan ammattilaiset kaipailevat niille kaivutyöstä kiinnostunutta väkeä.

Näin oli asian laita myös viime vuonna, kun Viipurissa järjestettiin vanhan tuomiokirkon raunioiden kaivaukset, ja harrastajat toivotettiin tervetulleiksi mukaan. Tässä numerossa ovat esillä sekä harrastajien että ammattilaisten kokemukset kyseisiltä kaivauksilta, joissa yhteistyötä tekivät keskenään niin ammattilaiset valtakunnanrajan molemmilta puolin kuin suomalaiset harrastajatkin.

Harrastajat saattoivat kartuttaa kaivauskokemustaan sekä lisätä tietämystään vanhasta Viipurista. Toisinaan tarjoutui myös tilaisuuksia päästä sisälle yleisöltä suljettuihin paikkoihin. Kuten jäljempänä saamme lukea, yhteistyön ollessa jouhevaa kaivaukset voivat muodostua harrastajalle erinomaiseksi elämykseksi. Samalla saattavat myös ammattilaiset saada usein kipeästi kaipaamaansa kaivausapua.

Oma yhteistoiminnan muotonsa ovat niin ikään harrastajien keskinäiset riennot. Sisäsivuilla saamme vielä hetkeksi, värikkään kuvakoosteen kautta, palata tämänsyksyiseen Turkuun ja arkeologian harrastajien tapaamiseen. Mukana oli harrastajaedustus monesta maakunnasta, mutta oivallisten luennoitsijoiden ja oppaiden ansiosta paikallisetkin harrastajat saivat uusia tietoja tutuista vanhoista paikoista. Kuulumisten vaihtaminen toisten harrastajien kanssa kuului totta kai olennaisena osana tapahtumaan, ja siten mukana olleet pääsivätkin perille kanssaharrastajien sa puuhista myös muualla maassamme.

Tällaista loistavaa yhteistyötä yli maakunta- ja valtiorajojen, niin harrastajien kesken kuin ammattilaisten kanssa, voi vain jatkossakin toivoa.

Lauri Viinikkala

Kuulumisia kenttätöyökäudelta 2012 ja mietteitä metallinetsinharrastamisesta



Kenttätöyökäusi alkaa olla taas loppuillaan. Varsinais-Suomessa kenttätöyökäusi oli tänä vuonna ilahduttavan vilkas. Varsinais-Suomen maakuntamuseon toimesta tehtiin muinaisjäänneinventointeja *Paraisen Stortervolandetissa* ja *Lilltervossa* (kaava + tuulivoima-alueen inventointi), *Kemiönsaarilla Dragsfärdissä* (Kemiönsaaren kulttuuriympäristöprojekti) ja *Turussa Koroistenkaaren alueella* (asemakaava-alueen tarkkuusinventointi).

Lisäksi kaivettiin kahteen otteeseen *Turun Riihivainion* kivikautisella asuinpaikalla, jossa tutkimukset osoittautuivat jopa odotettua mielenkiintoisimmiksi. Alueelta saatiin merkkejä esihistoriallisesta muinaispelosta, joten radiohiilijajoitusten valmistuttua saadaan toivottavasti uutta tai ainakin täydentävää tietoa maanviljelyn varhaisvaiheista Turun seudulla.

Kaupunkiarkeologisia kaivauksia tehtiin mm. *Turun Itälaiturilla*, *Linnakatu 35b:ssä* ja *Pakkarinkadulla*, joiden tutkimukset liittyivät kaikki erilaisiin rakennushankkeisiin.

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti ope-tuskaivauksia *Ravattulan Ristimäessä*. Muuritutkimus Ky teki tutkimuksia mm. *Ruskon Seurantalon* kivikautisella asuinpaikalla ja *Mynämäen Saaren kartanon* pihapiirissä. Mikroliitti Oy inventoi *Kemiönsaaren Nordana-Lövbölen* tuulivoimapuistoalueella. Muitakin kenttätöitä Varsinais-Suomessa varmaan tehtiin, mutta kaikki eivät luonnollisesti ole tulleet allekirjoittaneen tietoon.

Varsinaisten arkeologisten kenttätöiden lisäksi kesän aikana tehtiin maakunnassa useita hienoja löytöjä, jotka osoittavat, että toisinaan myös luonnonilmiöt saattavat aiheuttaa ammattiarkeologeille runsaasti lisätöitä. Tästä esimerkkinä vuoden 2011 tapaninpäivän myrsky, jonka jäljiltä löytyi *Salon Veitakkalasta* viikinkiaikaisia kalmistolöytöjä tuulenkaadosta. Samoin kaatuneen kuusen juurakosta paljastui *Kaarinan Täähkäässä* palaneita luun siruja; aiempien ajoitustulosten perusteella kalmisto ajoittunee esiroomalaiselle ajalle.

Toukokuun lopussa ilmoitettiin *Maskun Mätikän* luolassa sijaitsevasta mahdollisesta kalliomaalauksesta ja elokuussa kartoitettiin *Turun Kärsämäessä*

mielenkiintoisia, mutta varsin merkillisiä, selvästi sotilaallisia puolustusvarustuksia, kuten juoksuhautoja ja ampumasijoja. Oudoksi asian tekee se, että tällaisten varustusten olemassaolosta ei ole aiemmin tiedetty mitään, eikä niitä ainakaan alustavasti pystytty selkeästi liittämään mihinkään tiettyyn aikaan tai tapahtumaan.

Kesän ehkä sykähdyttävin löytö tehtiin kuitenkin *Koski Tl:n Hevonlinnan* alueella, jossa elokuussa kartoitettiin 170 metrin pituudelta ns. kapulatietä. Tienpohja oli hyvin siististi kirveellä veistetyistä hirsistä ladottu ja se tuli esiin turpeen alta keskimäärin noin 30-40 cm:n syvyydestä. Aikoinaan se on rakennettu kulkemaan suon yli.

Kenttätöyökäuteen kuuluvat saumattomasti myös keväisin pelloille eri puolille Suomea ilmaantuvat metallinetsijät. Yhtä takuuvarmasti näiden vanavedessä tulevat museoon ilmoitukset ”piipparimiehistä”, jotka liikkuvat epäilyttävän lähellä tunnettuja muinaisjäänneksiä. Miten siis tulisi suhtautua muinaisjäännealueella tai sen liepeillä liikkuvaan metallinetsijään? Ainakin suojeleusasioitten parissa työskentelevä arkeologi joutuu ottamaan kysymykseen kantaa lähes jokaisena kenttätöyökäutena.

Yksiselitteinen sääntö on, että tunnetulla muinaisjäänneksellä ja sen suoja-alueella ei saa etsiä metallia ilman asianmukaista lupaa. Mutta onko siis jo pelkkä laitteen käyttäminen muinaisjäännealueella kiellettyä? Liikkuminen muinaisjäännealueella on luonnollisesti muinaismuistolakia ja jokamiehenoikeuksia noudattaen sallittua. Mutta voidaanko tässä tapauksessa esimerkiksi ajatella, että henkilö, joka liikkuu metallinetsimen kanssa tunnetulla muinaisjäännealueella, olisi jo tässä vaiheessa suunnittelemassa muinaisjäännekseen kajoamista, ts. muinaismuistolain rikkomista?

Pelkkä kävely metallinetsimen kanssa ei sinällään liene vielä kirjaimellisesti muinaismuistolain vastaista. Varmuudella muinaismuistolakia rikotaan silloin, kun tunnetulla muinaisjäännealueella isketään maahan se ensimmäinen lapionpisto. On kuitenkin selvää, että metallinetsimen kanssa liikkuminen tunnetulla muinaisjäännealueella on vähintäänkin eettisesti kyseenalaista ja ainakin muinaismuistolain hengen vastaista. Myös harrastajien olisi hyvä tiedostaa tämä, jotta turhilta väärinkäsityksiltä välttyttäisiin.

Muinaisuutta etsimässä myrskyn kaataman puun alta

SANONTA tieto luo tuskaa voi jossain määrin pitää paikkansa arkeologian harrastajallekin. Suurten kivilohkareiden koloihin tiedetään joskus piilotetun mielenkiintoisia vanhoja esineitä, mahdollisesti peräti oikeita aarteita.

Vuosi sitten meidänkin mailamme riehui tuhoisa talvimyrsky, joka kaatoi paljon puita, suuria mäntyjä aivan kotimme vierellä. Onneksi eivät olleet kuitenkaan liian lähellä.

Kevään ja alkukesän aikana aviomies alkoi raivata aluetta. Suurten puiden juurakot olivat pystyasennossa, ja niiden kasvualustat olivat valtavia syviä kuoppia kallioiden reunoilla.

Jossain vaiheessa mies, joka tietää hyvin vaimonsa mielenkiinnon kohteet, ilmoitti että siellä puiden



juurakoiden kuopissa tuntuu olevan jotain luontoon kuulumatonta tavaraa. Tällä oli takuuvarma vaikutus, lapio ja harava esille, ja lähdin tarkemmin tutkimaan mitä aarteita sieltä saattaisikaan löytyä.

Alueiden tutkiminen pitää aina suorittaa varovaisesti, mutta sangen pian selvisi, että oli todella epätodennäköistä, että sieltä löytyisi aarteita. Juurakoiden, sammaleiden, kivien, saven ja hiekan piiloista löytyi aina vain lisää 1900-luvun puolenvälin aikaisia sähkölinjamiesten pois heittämiä työtarvikkeiden kappaleita, eväslaatikoita, erikokoisia pulloja ja purtiloita.

Sähkömiehet olivat varmasti kuvitelleet piilottavansa hyvin kaikki roskansa maan poveen ikuisiksi ajoiksi. Ja sitten myöhemmin jossain vaiheessa innokas arkeologian harrastaja kiskoi heidän piilottamansa tavarat esille.

Eipä löytämisestä varsinaisesti taida haittaakaan olla. Ainakin kaikenlaiset patterit, mutterit ja metallilangat saatiin pois luonnosta, ne ehjät lasipullotkin talteen. Harmi kyllä, nekään eivät osoittautuneet edes keräilijöiden suosikeiksi ja menivät tavalliseen lasikeräykseen.

Sellaista on arkeologian harrastajan elämä, joskus tekee ilahduttavia, oikeita löytöjä, joita voi sitten ilmoittaa viralliselle maakunta-arkeologille. Tällä kertaa siihen ei ollut aihetta, mutta toivottavasti jossain vaiheessa taas onnistuu paremmin!

Marja Peltomäki

Ammattiarkeologien ja metallinetsijäharrastajien yhteistyö on toistaiseksi ollut vielä melko vähäistä ja näkisinkin, että tämän yhteistyön tiivistäminen hyödyttäisi kumpaakin osapuolta.

Arkeologien metallinetsintää koskeva tietotaito on vielä melko ohutta, vaikka esimerkiksi inventoinneissa ja kaivauksissa etsimen käyttö voisi helpottaa ja nopeuttaa työtä ja mahdollisesti jopa lisätä tutkimuksen tarkkuutta.

Metallinetsijöitten tulisi puolestaan tuntea ne rajoitteet ja reunaehdot, jotka muinaisjäänneisiin liittyvät. Ja yleensä kun ihmiset tuntevat toisensa,

kynnys ottaa yhteyttä on molemmien puolin matalampi ja näin ehkä osin turhatkin ennakkoluulot karisevat.

Näitä asioita mietittiin ammattiarkeologien, metallinetsinharrastajien ja museoväen yhteisessä keskustelutilaisuudessa Kansallismuseossa 2.5.2012. Tavoitteena oli käydä yhdessä läpi niitä pelisääntöjä, joita metallinetsinharrastukseen liittyy suhteessa muinaisjäänneisiin ja -esineisiin. Toivottavasti tämä oli hyvä pelin avaus, josta yhteistyötä ja keskustelua on hyvä jatkaa.

Kaisa Lehtonen



Koekuopasta paljastunutta, hirsistä ladottua kapulatietä Koski TL:ssä.

Kuva Kaisa Lehtonen 2012.

Pyhä Helena, arkeologien suojelija



Pyhä Helena Turun tuomiokirkon Agricolan kuorissa.

Kuva: Elina Helkala.

Katoliseen perinteeseen kuuluu, että eri pyhimyksillä on omat erikoisalu-eensa, joissa nämä ovat erityisen hana-koita auttamaan kuolevaisia. Vuosisa-tojen myötä lähes kaikki kuviteltavissa olevat asiat ja ammatit rekkakuskeista prostituoituihin ovat saaneet oman taivaallisen suojelijansa. Arkeologia-la näitä on useampiakin, tärkeimpinä pyhä Hieronymus ja Pyhä keisarinna Helena Konstantinopolilainen.

Kristillinen perinne on jättänyt Helenasta varsin kiillotetun kuvan: täydellinen nainen, täydellinen kei-sarinna – ja vieläpä täydellinen mui-naistutkija, ainakin jos arkeologinen meriitti määritellään pelkkien löytö-jen perusteella.

Sille, että Helena on valikoitunut juuri arkeologian suojelijaksi, on selkeä syy: hän suoritti legendan mu-kaan kaivauksia Palestiinassa 300-lu-vun alkupuolella etsiäkseen kristinus-kon reliikkejä. Helenan menetelmät olivat nykarkeologian silmin melko brutaaleja, hänen kerrotaan esimerkik-si tuhonneen roomalaisen Venuksen temppelin Kristuksen haudan päältä. Pyhän haudan ohella keisarinna tär-keimmäksi löydöksi on laskettu ennen kaikkea Tosi Ristin, Jeesus Nasaretilai-sen teloitusvälineen, löytäminen – in-ventio crucis.

Tarina Kristuksen ristin löytämisestä on myöhäisantiikin tunnetuimpia ihmekertomuksia. Tarinan myötä He-lenasta tuli suosittu esimerkki hyveel-lisestä naispuoleisesta hallitsijasta, jota kunnioitettiin ja kunnioitetaan niin itäisessä kuin läntisessä kirkossa.

Tämä näkyi myös kirkkotaiteessa: tarina on innoittanut taiteilijoita anti-

kin ajoista renessanssiin. Tunnetuimpiin kuvauksiin ristin löytämisestä kuuluu italialaisen Piero della Francescan kuvasarja 1400-luvulta Arezzon pyhän Franciskuksen kirkossa Italiassa. Sama aihe on päätynyt Suomenkin kirkkoihin, missä hienoin esimerkki on Hattulan Pyhän Ristin kirkon runkokuoneen keskellä kertomus kirkon nimikkopyhäinjäännöksen etsimisestä, löytämisestä ja aidoksi paljastamisesta.

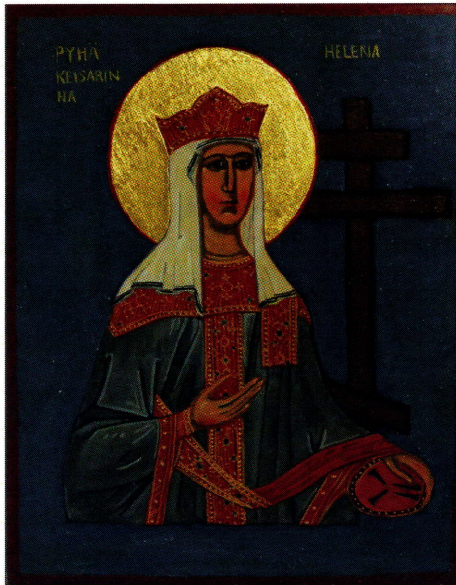
Myös Turun tuomiokirkon Agricolan kuorin ulkoseinässä ikkunan vasemmalla puolella on maalaus kruunupäisestä Helenasta yllään musta viitta ja kädessään Tosi Risti. Toisin kuin itäisessä kirkkotaiteessa, jossa Helena usein kuvataan poikansa keisari Konstantinus Suuren rinnalla, on hänet lännessä usein kuvattu yksinään.

Tärkein tietolähde keisarinna elämästä on Helenan aikalaisen Eusebius Kesarealaisen kirjoittama Vita Constantini, Konstantinuksen elämä, jonka kirjoittaja ei kuitenkaan mainitse Tosi Ristin löytämistä. Helenan suurimpana saavutuksena pidetäänkin siis löytöä, jota hän ei koskaan tehnyt. Lähemmin tarkasteltuna hänen koko ”pyhiinvaellukselleen” itäisiin provinsseihin on muutenkin löydettävissä paljon maallisempia tavoitteita kuin Eusebius antaa ymmärtää. Mutta kuka loppujen lopuksi oli tämä nainen, joka korotettiin arkeologien suojelijaksi?

Ryysyistä keisarilliseen purppuraan

Helenan alkuperästä tiedetään vähän, mutta hänen oletetaan syntyneen vuoden 248 jaa. tienoilla Drepanumin kaupungissa Bithynian provinssissa Vähässä-Aasiassa. Muiksi synnyinkaupungeiksi on ehdotettu muun muassa Trieriä Saksassa ja Colchesteria Englannissa.

Helenan alkuperän arvellaan yhtä kaikki olleen alhainen; hän työskenteli nuorena naisena majatalossa, kenties prostituoituna. Tästä huolimatta Helena sotkeutui Rooman valtakuvioihin olemalla suhteessa tulevan keisarin Constantius I Chloruksen kanssa. Ei tiedetä tarkalleen kuinka he tapasivat tai kauanko he olivat yhdessä. Parille syntyi kuitenkin vuosien 272–274



välillä poika Konstantinus, myöhemmin Suuri, jolla oli suuri merkitys Rooman tulevalle historialle.

Joskus ennen vuotta 289 Constantius erosi Helenasta mennäkseen naimisiin keisari Maximianuksen tyttären Theodoran kanssa, epäilemättä periäkseen keisarikunnan. Samalla Helena muutti poikansa kanssa Maximianuksen kanssahallitsijakseen nimittäneen keisari Diocletianuksen hoviin Nicomediaan. Tämä varmasti lähensi äitiä ja poikaa, joiden välit pysyivät aina hyvin sydämellisinä.

Kirjoittajan maalaama ikoni pitää vahtia museon seinällä.

Kuva: Ilari Aalto.

Constantiuksen äkisti kuoltua Britanniassa vuonna 306 julistettiin Konstantinus Suuri keisariksi, mikä johti myös Helenan palaamiseen keisarilliseen hoviin. Ratkaiseva käänne sekä Konstantinuksen että Helenan kannalta oli Konstantinuksen voitto vastustajastaan Maxentiuksesta legendaarisessa Mulviuksen sillan taistelussa vuonna 312. Konstantinuksen kerrotaan tuolloin nähneen taivaalla ”Jumalan merkin” ja kuulleen sanat ”tässä merkissä olet voittava”.

Voitto teki Konstantinuksesta ainoan keisarin Rooman imperiumin länsipuolella ja toimi myös työkaluna politiikassa, jossa Konstantinus hyödynsi kristinuskon organisaatiota valtakunnan yhdistämiseksi. Helenalle puolestaan ratkaisevan tärkeä hetki koitti vuonna 324 Konstantinuksen lyötyä kaikki kilpailijansa. Tuolloin Helena julistettiin Augustaksi, kunnianarvoisaksi keisarinnaksi, ja hänen puoles-



Katkelma Piero della Francescan Tosi Ristin löytymistä esittävästä seinämaalauksesta Arezzon Pyhän Franciskuksen kirkossa. 1400-luvun puoli-väli. Kuva: Wikimedia Commons.

taan aloitettiin propagandakampanja, joka muovasi kuvaa keisarinnaasta hallitsijasuvun kantaäitinä.

Rooma koki suuren aatteellisen muutoksen, kun vuonna 313 Milanon ediktissä valtakunnan kaksi tuolloin jäljellä ollutta keisaria, Konstantinus ja Licinius, tekivät kristinuskosta sallitun uskonnon.

Vuonna 325 Konstantinus jatkoi politiikkaansa ja kutsui kokoon Nikean ensimmäisen kirkolliskokouksen, jossa käytännössä päätettiin kristinuskon tärkeimmistä opinkappaleista. Ei tiedetä missä vaiheessa Helena kääntyi kristityksi, mutta tämä lienee tapahtunut Mulviuksen sillan taistelun aikoihin osana hänen poikansa politiikkaa. Ainakin välillisesti Helenalla on siis ollut osansa siinä, että kristinuskosta muotoutui sellainen uskonto kuin se nykyään on.

Tosi Ristin jäljillä

Kirkkohistorioiden mukaan Helena suoritti pyhänjäännösten metsästysmatkansa Palestiinaan vuosina 326–328. Matkan varrella iäkäs keisarinna perusti ison liudan luostareita ja kirkkoja. Tunnetuimpien joukossa ovat Pyhän Katariinan luostari Siinaila, Pyhän Haudan kirkko Jerusalemissa ja Kristuksen syntymän kirkko Betlehemissä.

Myöhempi tutkimus on kuitenkin suhtautunut kriittisesti retken uskonnolliseen luonteeseen: pyhiinvaelluksen ideologia ei vielä ollut vakiintunut, ja Helenalla oli kaikki syy Augustan auktoriteetillaan rauhoittaa itäisten provinssien Konstantinuksen vastaisia mielipiteitä.

Usien kirkkojen perustaminen palveli myös keisarin politiikkaa vakiinnuttaen kristinusko koko valtakunnassa, ja ilmeisesti keisarin suunnitelmiin kuului myös muovata Palestiinasta Pyhä maa, tulevan valtionuskonnon keskus.

Yksi matkan syistä saattoi liittyä myös keisariperheen sisäiseen katastrofiin: Konstantinus tapatti suositun poikansa Crispuksen ja vaimonsa Faustan vuonna 326 epäselvistä syistä, ja voi

olla että Helenalla oli osansa tapahtumissa.

Jerusalem oli Helenan idänmatkan aikaan vielä palautumassa keisari Hadrianuksen vuonna 135 aiheuttamasta tuhosta, joten on suorastaan arveluttavaa miten helposti Pyhä Hauta löytyi raunioituneen kaupungin ja Venuksen temppelin alta.

Vaikka varhaisin aikalaislähde Eusebius ei mainitse Tosi Ristin löytymistä, on tarina ilmeisesti ollut laajalle levinnyt jo 400-luvulla, jolloin siitä oli olemassa kolme legendaversiota: Helenan legenda, Protoniken legenda ja Juudas Kyriakoksen legenda.

Kertomus Helenan löydöstä muodostaakin yhden tärkeimmistä kristinuskon varhaisista myyteistä. Vielä 300-luvulla löytöä ei kuitenkaan laitettu hänen nimiinsä, vaan esimerkiksi Jerusalemin piispa Kyrillos kertoo ristin löytyneen vain Konstantinuksen aikana. Tämän maininnan aikaan vuonna 351 risti oli ainakin jo fyysisesti läsnä.

Lännessä tarinan keisarinna osuudesta kristinuskon tärkeimmän reliikin löytymisessä teki kuolematomaksi ennen kaikkea vuoden 1260 tienoilla koottu Legenda aurea.

Niin tämän kuin myöhäisantiikin toisintojenkin mukaan Helena löysi,

paitsi Jeesuksen haudan, myös kolme ristiä, ristiinnaulitsemisessa käytetyt naulat sekä kyltin (titulus), jossa oli evankeliumien mainitsema lyhenne INRI. Kertomusten mukaan Jeesuksen murhaajiksi ymmärretyt juutalaiset olivat tarkoituksella kätkenneet ristin ja muut reliikit, jotteivät Jeesuksen seuraajat alkaisi kunnioittaa niitä. Tarinoiden mukaan Helena kuulusteli Juudas-nimistä juutalaista miestä, joka paljasti ristin kätköpaikkana olevan kaivon ja tietenkin kääntyi kristityksi. Hänestä tuli myöhemmin marttyyripatriarkka Kyriakos.

Tarinat kertovat, ettei Helena kuitenkaan ollut täysin kritiikitön löytönsä suhteen, vaan suoritti kokeen selvittääkseen, mikä kolmesta ristiksestä on se oikea. Eri versioiden mukaan tämä selvitettiin koskettamalla joko sairasta naista tai peräti kuollutta miestä kaikilla risteillä vuoron perään, ja kun tämä virkosi viimeisen ristin kosketuksesta, ei ollut epäselvää, mikä näistä oli oikea reliikki.

Jo varhaisessa vaiheessa Tosi Ristin kappaleet levisivät ympäri maailmaa. Kyrillos mainitsee vuonna 348 kuinka ”koko maa on täynnä Kristuksen ristin pyhänjäännöksiä”. Osa ristikistä päätyi Konstantinopoliin, mis-



Helenan mausoleumi Roomassa. Kuva: Wikimedia Commons.

sä se sai olla rauhassa vuoteen 1204 asti. Tuolloin ristiretkeläiset ryöstivät kaupungin taideaarteet ja reliikit, ja pyhäinjäännökset levisivät ympäri Eurooppaa, Tosi Risti mukaan lukien. Ainakin yksi ristin kappale (tai sellaiseksi uskottu) päätyi Suomeen asti, Hattulan Pyhän Ristin kirkkoon.

Myytti ja tosi

Kriittisesti tarkasteltuna tuntuu epäilyttävältä, että kukaan olisi Jeesuksen ristiinnaulitsemisen jälkeen nähnyt tärkeäksi tehdä teloitustavalle yhtään mitään. Vaatisi myös pienimuotoisen ihmeen, että risti kolmesataa vuotta maan alla lojuttuaan olisi ollut iskemättömässä kunnossa.

Pyhimystarinoissa logiikalla ei kuitenkaan usein ole sijaa – oikeastaan niiden tarkasteleminen rationaalisin silmilasein menee aiheen ohi, sillä tärkeintä ei keskiajan ihmiselle ollut tarinoiden todenmukaisuus, vaan niiden kuvastama jumalallinen maailma.

Keskiajan kristitylle oli selvää, että Jumala oli kaikkivaltias, eikä rationaalisuuden näin ollen tarvinnut olla

tarinoissa esteenä. Totta kai koko kristillisen pelastushistorian tärkeimmän työkalun, ristin, oli oltava jotakin erikoislaatuista, jota normaalit luonnonprosessit eivät koskeneet.

Historiallisen Helenan tarina päättyi varsin pian hänen idänretkensä jälkeen. Hän kuoli vuonna 330 noin kahdeksankymmenen ikäisenä ja haudattiin edelleen jäljellä olevaan mausoleumiin Roomaan. Keskiajalla myös hänen reliikkinsä päätyivät ympäri Eurooppaa, ja esimerkiksi keisarinnaa päätettiin säilytetään Trierin katedraalissa Saksassa.

Helena eli aikana, jolloin tieteellisestä arkeologiasta ei oltu kuulutakaan. Hänen kaivauksiaan ohjasivat aivan muut motiivit kuin nykyarkeologeja, vaikka politiikan sekaantumisen arkeologiaan ei nykyajallekaan ole täysin vieras ilmiö. Silti näin maallistuneessakin ajassa on hauska ajatella, että joku tuonpuoleinen voima on kallistanut katseensa nimenomaan muinaistutkimuksen puoleen.

Helena kiehtoo kahdella tavalla, jotka ovat toisistaan erottamattomia: vaikutusvaltaisena historian hahmo-

na ja myyttisenä pyhimyksenä. Ainakin minua tämä myöhäisroomalainen vahva nainen inspiroi katselemalla työpisteeni seinältä maalaamani ikonin muodossa.

Ilari Aalto

Kirjallisuus:

Drijvers, J.W. 2000: Evelyn Waugh, Helena and the True Cross. *Classics Ireland* 7. 25–50

Drijvers, J.W. 2011: Helena Augusta: Cross and Myth. *Some new Reflections. Millennium 8. Yearbook on the Culture and History of the First Millennium C.E.* 125–174

Heikkilä, T. 2009: *Hagiografiset lähteet*. Lamberg, Marko & Lähinen, Anu & Niiranen, Susanna (toim.): *Keskiajan avain*. SKS:n toimituksia 1203. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2009.

Herbermann, C., & Grupp, G. 1908: Constantine the Great. *Catholic Encyclopedia*.

Kirsch, J.P. 1910: St. Helena. *Catholic Encyclopedia*.

Litzen, V. 2009: Tie Nikeaan : roomalaisten ja kristittyjen yhteinen matka ajanlaskumme alusta valtiokirkon syntyyn. *Kirja-Aurora*, 2009.

Internetlähteet:

Wikipedia – The Free Encyclopedia: True Cross

[http://en.wikipedia.org/wiki/True_cross]

Eusebius Kesarealainen: The Life of the Blessed Emperor Constantine.

[<http://www.fordham.edu/halsall/basis/vita-constantine.asp>]

Turun maakuntamuseon ystävät ry järjestää:

matkan
GEORGIAAN
3.-11.5.2013

Georgia on kauniiden maisemien, kiinnostavan historian, hienon arkkitehtuurin, erinomaisen ruuan ja hienojen viinien maa, jossa nähtävää ja koettavaa riittää. Kolme ensimmäistä yötä ollaan Tbilisissä, seuraavat Kutasissa ja Batumissa, loppuaika taas Tbilisissä. Päivisin kierrellään bussilla suomenkielisen ja paikallisen oppaan johdolla tutustumassa kohteisiin.

Hinta 1170 euroa (tämän hetken arvio) kahden hengen huoneissa, seitsemän päivän puolihoidon, bussikuljetukset, sisäänpääsymaksut ja oppaiden palvelut. Pyydä tarkempi ohjelma. Varausmaksu 600 euroa viimeistään 15.1.2013.

matkan
VIROON JA POHJOIS-LATVIAAN
3.-6.8.2013

Perinteinen Viron matka ulottuu tällä kertaa Latviaan saakka. Asutaan kolme yötä Latvian Siguldassa ja tehdään sieltä retkiä ympäristöön. Anne Kurepalu valmistelee parhaillaan ohjelmaa. Tarkemmat tiedot ohjelmasta ja hinnasta selviävät alkuvuodesta. Alustavan ilmoittautumisen voi tehdä jo nyt.



Tiedustelut ja ilmoittautumiset Pirkko Leinolle s-postilla pirkkoln@gmail.com tai puh. 044 0254 400

Maanalaisen Turun syntymä

Turun linnan ja tuomiokirkon tonttu-ukoilla on tapana aika ajoin käydä toistensa luona vierailulla, kertoo Zacharias Topelius vuonna 1849 julkaistussa sadussaan ”Turun linnan tonttu-ukko”. Tällöin tontut käyttivät maanalaista käytävää. Topelius ei keksinyt Turun alla kulkevaa käytävää itse, vaan lainasi sen kaupungissa eläneestä perimätiedosta. Sadun innoittajana saattoivat olla ne rakennusten perustat sekä erilaiset esinelöydöt, joita oli paljastunut vuosisatojen saatossa, kun Turun vanhassa keskustassa tehtiin maankaivutöitä. Kuitenkin vasta noin parinkymmenen vuoden aikana 1800- ja 1900-lukujen taitteessa löydöistä tuli tieteellisesti tärkeitä, suojelua vaativia muinaisjäännöksiä.

Tuolloin esiteltiin se neljän tekijän muodostama kokonaisuus, jolla nykyisinkin kaupunkiarkeologista tutkimusta perusteellaan. Ensimmäinen tekijä on kaupungin muinaisjäännosten *suojaus*. Suojaus liittyy kiinteästi toiseen tekijään eli *tutkimukseen*. Arkeologit ovat ammattikunta, joka valvoo suojelua ja tarvittaessa kaivaa muinaisjäännoksen pois tai valvoo muuten rakennustöitä. Suojelusta ja tutkimuksesta on *tiedotettava* asukkaille ja rakennuttajille. Arkeologia kertoo tutkimustuloksistaan suurelle yleisölle tieteellisten tekstien, populaarijulkaisujen ja museonäyttelyjen avulla. Toisaalta arkeologit ovat riippuvaisia siitä, että asukkaat ja rakennuttajat ilmoittavat uusista muinaislöydöistä. Neljäs tekijä on *paikallisuus*. Vain jos asukkaat ja rakennuttajat kokevat, että kyse on heidän menneisyydestään, he ovat valmiita tiedottamaan löydöistä ja kärsimään viivästyksistä sekä lisäkustannuksista.



Juhani Rinne johti arkeologisia kaivauksia Koroistenniemellä vuosina 1900–1902. Hän on oikeanpuoleinen, seisova henkilö. Vasemmalla istuva mies on kansatieteilijä U. T. Sirelius. Kuva: Julius Ailio/Museovirasto.

Köydenvetoa kahden instituution välillä

Ennen 1880-lukua ei ollut museoita tai viranomaisia, jotka olisivat pitäneet huolta turkulaisista muinaislöydöistä, eikä erityistä tieteenalaa, jonka tutkimuskohteita löydöt olisivat olleet. Vuonna 1881 Turun kaupunginvaltuusto nimitti komitean, jonka tehtävänä oli museon perustaminen Turkuun. Museolla ei ollut varoja pysyvän henkilökunnan palkkaamiseen, vaan museon johtokunnan jäsenet, muun muassa tupakkatehtailija Fredric von Rettig (1843–1914), huolehtivat käytännön asioista. Turun linnaan koottu museonäyttely avattiin yleisölle vuonna 1885.

Johtokunta pyrki hankkimaan Varsinais-Suomesta tehdyn maalöydöt museoon. Hieno suunnitelma kuitenkin monimutkaistui. Syynä oli uuden muinaismuistoasetuksen voimaantulo vuonna 1883. Laki suojeli muinaismuistot, ja Suomesta löydetty muinaisesineet oli otettava talteen ja tarjottava valtiolle lunastettavaksi. Ne menivät vuonna 1884 perustetun Muinaistieteellisen toimikunnan eli Museoviraston edeltäjän haltuun. Turusta tehdyn löydöt voitiin vaatia Helsinkiin.

Pelko Helsingin puuttumisesta Turun asioihin kävi toteen vuonna 1888. Tuolloisen Ison Hämeenkadun eli nykyisen Hämeenkadun varrelle raatihuoneen tontille rakennettiin uutta paloasemaa. Perustan kaivaustöissä löydettiin hieno keskiaikainen tinakannu. Turun museo lunasti sen kokoelmiinsa. Kannu pistettiin merkille myös Muinaistieteellisessä toimikunnassa. Pian Turun ja Porin läänin kuvernööri saikin kirjeen, jossa kannua vaadittiin lunastettavaksi Helsinkiin.

Seurasi paljon kirjeenvaihtoa ja viivytelyä Turun puolelta. Museon johtokunta uhkasi turkulaisten innostuksen ilmoittaa uusista muinaislöydöistä hiipuvan, jos kannua ei pidettäisi Turussa. Lopulta valtionarkeologi Johan Reinhold Aspelinin (1842–1915) ei auttanut muu kuin hyväksyä se, että kannu jäisi Turkuun.



Harrastaja käynnistää Koroisten tutkimukset

Vaikka käsitys muinais löytöjen arvosta kehittyi, 1880-luvulla Turusta tehdyn muinais löydöt jäivät vielä yksittäisiksi. Käänteentekeviksi Turussa osoittautuivat 1900-luvun ensimmäiset vuodet. Tuolloin vanhassa keskustassa aloitettiin yhtä aikaa monta uudisrakennustyötä, ja ensimmäiset varsinaiset arkeologiset kaivaukset suoritettiin Koroisissa.

Tärkeä rooli oli Jenny Maria Tallgrenillä (1852–1931), joka oli Maarian kirkkoherra Ivar Tallgrenin puoliso. Kesällä 1891 rouva Tallgren kutsui Aspelinin tutustumaan Koroisten niemeen ja onnistui herättämään Aspelinissa Korois-innostuksen. Rahat tutkimuksiin antoi vuonna 1897 von Rettig. Härkäpäinen tehtaanjohtaja kuitenkin vaati, että Aspelin hankkisi arkeologin tekemään kaivaukset ja löydöt jäisivät Turkuun. Kompromissina päätettiin, että virallisesti löydöt kuuluisivat Helsinkiin, mutta ne annettaisiin pysyväislainaan Turun museolle.

Kaivaukset Koroisissa aloitettiin syksyllä 1898. Niitä johti konservaatordi ja arkeologi Hjalmar Appelgren (1853–1937). Hän jatkoi töitä kesällä 1899, mutta pysytteli niemen pinta-

Vuonna 1888 löydettiin raatihuoneen tontilta keskiaikainen tinakannu. Kannu on näytteillä Turun linnassa. Kuva: Visa Immonen.

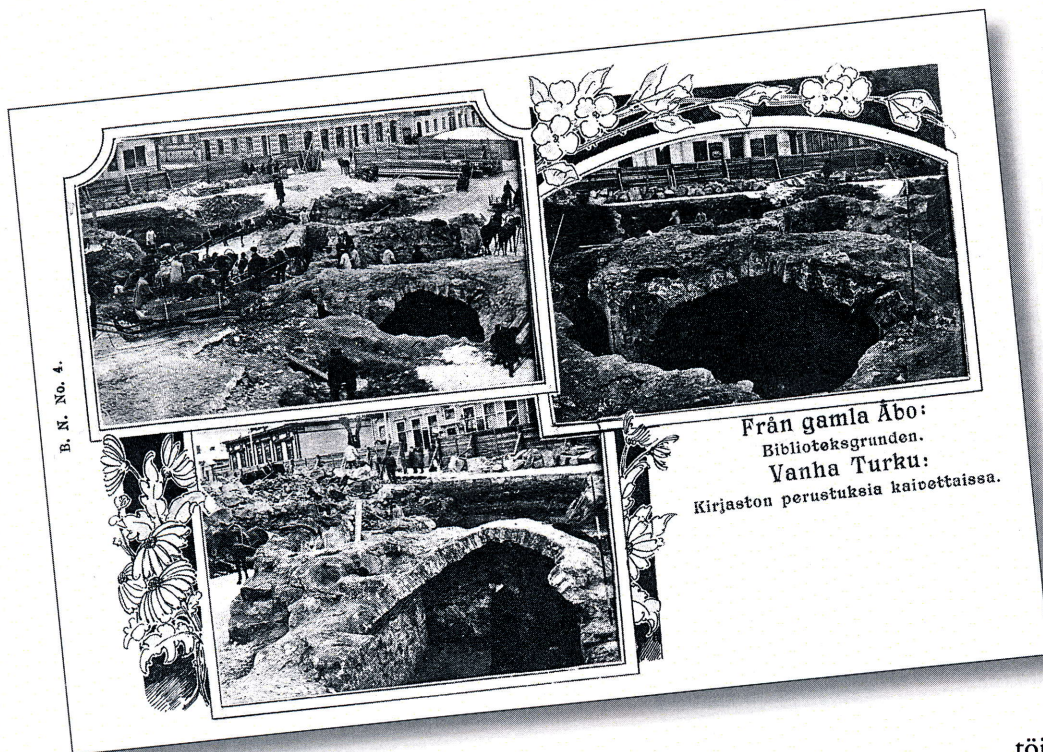
kerroksissa, koska ei muilta virkakii-reiltään kokenut olevansa oikea mies kaivausten johtoon.

Jatkajaksi oli tarjolla ruotsalainen insinööri Karl Stenfelt. Tämä ei ollut lukenut yhtäkään muinaistieteellistä kirjaa, ja Appelgren piti häntä ”puolisivistyneenä”. Keväällä 1900 Aspelin kuitenkin löysi johtajaksi sopivan henkilön, maisteri Juhani Rinteen (1872–1950). Rinne tutki Koroistenniemen vuosina 1900–1902. Kaivausten tulokset olivat ällistyttäviä. Aiemmin oli tiedetty, että niemellä on yhteys Turun piispaan, mutta nyt saatiin todisteet siitä, että paikalla oli sijainnut keskiaikaisen piispankartanon lisäksi kirkko ja hautausmaa.

Keskusta-alueen kaivaukset

Keväällä 1901 Turun vanhassa keskustassa aloitettiin monta uutta rakennustyömaata. Ensimmäinen niistä oli Kaskenkatu 1:ssä. Leipuri Carl Edvard Jernvall sai rakennusluvan uudelle talolle, jonka perustoja ryhdyttiin kaivamaan tammikuussa 1901. Paikallisten harrastajien ansios-ta Appelgren saapui valvomaan töitä. Kaivaustöiden aikana paljastui kellari-en ja muurien ohella saviruukku ja sen sisältä sata keskiaikaista hopearahaa. Maaliskuussa 1901 lehdet uutisoivat, että Kaskenkatu 1:n tontilta oli löyty-nyt Turun keskiaikaisen dominikaani-konventin paikka.

Lähellä Kaskenkatua eli Iso Hämeenkatu 17:ssä alkoivat vuoden 1901 alussa Rettigin uuden tupakkatehtaan perustustyöt. Rinne kävi seuraamassa töitä, mutta hän ei pitänyt muinais löy-töjä merkittävinä. Tästä Tallgren närkästyi ja kirjoitti Aspelinille: ”Maist. Rinne, jonka kanssa eilen puhuin, katsoo, ettei löytöpaikalla ole erityis-tä merkitystä, mutta uskallan silti olla toistaiseksi eri mieltä.” Kirje välittää kokemuksen valvonnan kiireellisyydes-tä ja pettymyksestä, kun löytöjen mer-



Aikalaispostikorttiin on kuvattu vuonna 1901 kirjastotalon perustuksia kaivettaessa paljastuneita rakennusjäänteitä. Kortti osoittaa, kuinka suurta huomiota maanalaiset löydöt Turussa herättivät.

kitystä ei osattu nähdä. Tontin maa-perästä poimittiin jo kaivausvaiheessa hienoja löytöjä. Loput maasta hilattiin ylös Samppalinnanmäelle. Siellä sen seuloi seuraavana kesänä maisteri Antti Hammarén (1877–1903).

Kolmas suuri kohde oli kirjastotalon perustojen kaivaminen Linnankatu 2:ssa. Töitä johti arkkitehti Alexander Nyström (1869–1926), joka oli myös innokas muinaismuistojen dokumentoija. Tallgren huomautti kirjeessään Aspelinille, että kirjastontontilla esiin tullut aikakausi oli selvästi nuorempi kuin Kaskenkadun ja Hämeenkadun tonteilla.

Julkisen keskustelun pyörteissä

Vuonna 1901 sanomalehdissä ilmestyi poikkeuksellisen paljon juttuja Turun löydöistä ja rakennustyömaista. Lehtikirjoittelu sai tulisiaakin piirteitä. Appelgren ei säästellyt Uudessa Suomettaressa sanojaan puolustaessaan kaupunkien muinaisjäännöksiä ja hyökätessään paikallismuseoita vastaan. Hän päätti kirjoituksensa toteamukseen, että kaupunkilöydöistä oli tiedotettava Helsinkiin, ”jottei 20:nen vuosisadan lopulla kovin ihmeteltäisi tietämättömyyttä sen alkupuoliskolla”.

Juttu sai kitkerän vastineen Turun museon johtokunnan jäseneltä Gus-

taf Cygnaeukselta (1851–1907). Hän kertoi, että Kaskenkatu 1:n rakennustyömaalla vanhan kellarin löydyttyä oli odotettu virkamiestä Helsingistä. Kun Appelgren oli suvainnut saapua, hän tutkiskeli kohdetta viikon verran ja totesi, että kyse todellakin oli vanhasta kellarista. Oliko siinä mitään järkeä? Cygnaeus lisäsi, että löytöjen vieminen Helsinkiin ei innosta paikallisia tiedotamaan jäännöksistä. Löytömonopoli pitäisi lopettaa.

Poleemisen sanailun lisäksi Appelgren laati vuonna 1902 virallisen manifestin. Sen suomenkielinen versio, ”Maanalainen Turku”, julkaistiin Uudessa Aurassa ja ruotsinkielinen versio



Iso Hämeenkatu 17 tontin maa-perästä löydetty 1300-luvun kultasormus (KM hist. 4034:23). Sormukseen on kaiverrettu ja emalilla koristeltu teksti *help got eli "Jumala auta"*. Kuva: Visa Immonen.

Finskt Museumissa. Jutussa esitellään siihenastisten valvontatöiden tuloksia muun muassa dominiikanikonventin alueella.

Aspelin yritti saada kohennusta tilanteeseen vaatien arkeologin palkkaamista Turun museoon. Vailla varoja ja museon yhteistyöhalua kaupunkiarkeologinen tutkimus jäi kuitenkin retuperälle. Rakennustöiden valvonta ja dokumentointi laimenikin 1910-luvulla.

Manifestin voima

Vaikka kaupunkiarkeologia ei vielä vakiintunutkaan Turkuun, Appelgrenin artikkelin ansiosta käsite ”maalainen Turku” löi itsensä läpi. Se toistuu aikakauden sanomalehtiutisissa ja kirjeenvaihdossa. ”Maanalainen Turku” vie ajatukset Topeliuksen satuun ja kaupunginalaisiin käytäviin.

”Maanlaiseen Turkuun” sisältyi ajatus suojelusta, löytöjen ottamisesta talteen ja muinaisjäännösten tieteellisestä tutkimisesta. Ohjelmanjulistukseen sisältyi myös ajatus maanalaisen Turun arvonnkohotuksesta tiedotustyöllä. Neljäs tekijä oli paikallisuuden korostus, sillä kyse oli nimenomaan paikallishistorialle tärkeästä asiasta. Vaikka ohjelmanjulistus jäi osaksi turkulaista keskustelua, itse käsite ”maalainen Turku” ei ollut yhtä pitkäikäinen. Se katosi yleisestä käytöstä viimeistään 1950-luvulla.

Visa Immonen

Harrastajatapaaminen Turussa



Linnanportaiden päässä odottivat Jaana ja Lauri toivottaen vieraat tervetulleeksi. Samalla hoitui lounas- ja retkilippujen myynti.



Reippaat rouvat Paula ja Marja tarjoilivat kahvia ja leivonnaisia.



Turun linna ja Bryggman-sali tarjosivat kokoontumiselle arvokkaat historialliset puitteet.



Ruotsin kuningaspari ei ollut ainoa vieras syyskuuisena lauantaipäivänä Turun linnassa. Mukava joukko arkeologian harrastajia kokoontui 8. – 9.9. valtakunnalliseen tapaamiseen Turkuun, ja lauantaipäivää vietettiin linnassa esitelmien merkeissä. Satu Mikkonen-Hirvonen kertoi muinaisjäännösten hoidon merkityksestä ja Kaisa Lehtonen muinaisjäännösten määrittelyongelmista. Panu Savolaisen aiheena oli kaupunkiarkeologia ja historialli-

set lähdeaineistot. Hanna Henttinen toi terveisiä Euran Kauttuan kaivauksilta. Lopuksi Aki Pihlman esitelmöi kaupunkikaivauksista Turussa.

Ennen kuin teimme tilaa kuninkaalle seurueineen, saimme jaloitella opastetulla kierroksella linnassa. Päätteksi ainakin muutamia harrastajia siirtyi vielä ajatus-
tenvaihtoon läheisen Bore-laivan kahvilaan.

Sunnuntaina ohjelmassa oli retkipäivä. ►



Piikkiön Rungon Koskenhaan rautakautisen kalmistoalueen kiehtovaan tunnelmaan meidät johdatti Satu Mikkonen-Hirvonen. Matkaa jatkettaessa mieleen jäi ajatus: Tänne täytyy päästä uudestaan!



Piikkiön Huttalan Linnavuorelle kiipeäminen ei ollut ihan helppoa, mutta näköala oli vaivan arvoinen.



**Harrastajatapaaminen Turussa
- retkipäivä Kaarinassa**



Kuusiston piispanlinnan raunioilla meille olisi ollut tarjolla oppaaksi itse piispa Arvid Kurki, mutta päätimme kuitenkin tutustua kohteeseen Kari Uotilan opastuksella.



Kuvat: Leif Michaelsson, Jaana Airola, Maria Pulli

Viipurin vanha tuomiokirkko -hanke

Viipurin alue alkoi muodostua kaupalliseksi ja poliittiseksi keskeiseksi viimeistään 1200-luvun lopussa, jolloin Viipurin linnasta muodostettiin tukikohta. Myös seurakunnan ja pitäjäyhteisön juuret palautunevat jo 1290-luvulle.

Seuraavan vuosisadan kuluessa kasvoi linnan eteläpuoliselle niemelle kaupunkimainen yhdyskunta. Kaupunkioikeudet myönnettiin vuonna 1403. Samoihin aikoihin kaupunkiin perustivat konventtinsa sekä dominikaanit että fransiskaanit.

Kaupunkiyhteisön aseman muutos ja suotuista taloudellinen kehitys johtivat pian myös seurakunnan puusta rakennetun kirkon korvaamiseen kivikirkolla. Kivikirkon rakentaminen tapahtui oletettavasti vuosina 1435-1445. Rakennus oli yksi Suomen alueen ensimmäisiä kivikirkkoja Turun tuomiokirkon jälkeen. Vuoden 1477 kaupunkipalossa kirkko vaurioitui pahoin, mutta se korjattiin entistä komeammaksi.

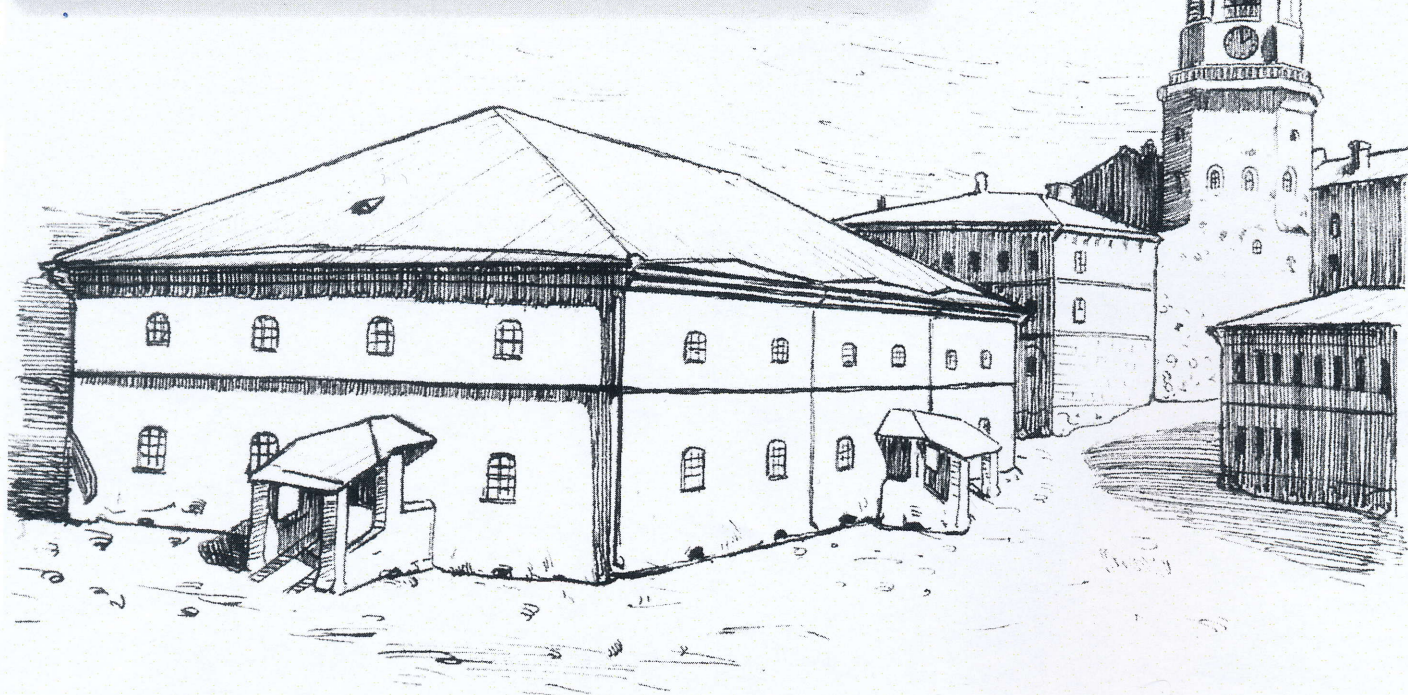
Vuosina 1554-1578 ja uudelleen vuodesta 1618 alkaen kirkko oli uuden Viipurin hiippakunnan tuomiokirkko. Vuoden 1628 tulipalon jälkeen kirkkoa korjattiin ja laajennettiin.

Pietari Suuren joukot valloittivat Viipurin vuonna 1710, jonka jälkeen kirkko muutettiin ortodoksiseksi kirkoksi. Kirkollinen toiminta loppui vuonna 1788. Rakennus menetti keskiaikaisen hahmonsä kun se muutettiin viljavarastoksi. Vuonna 1913 rakennus kuitenkin palautettiin ortodoksiseksi kirkoksi. Vuonna 1918 se sisustettiin jälleen luterilaiseksi kirkoksi, ja se toimi Viipurin varuskunnan kirkkona.

Helmikuussa 1940 kirkko sai ilmapommituksissa osuman ja paloi historiansa 11. kerran. Vain seinämuurit jäivät paikalleen. Mukana paloivat kirkossa siunaustaan odottavat 108 kaatunutta sotilasta. Talvisodasta lähtien kirkko on ollut rappeutuva raunio.

Mikael Agricolan kuolemasta tuli vuonna 2007 kuluneeksi 450 vuotta. Juhlavuotta valmisteltaessa kiinnitettiin huomiota myös Agricolan oletetun hautapaikan eli Viipurin vanhan kaupunkikirkon/tuomiokirkon raunioalueen suojelu- ja tutkimustarpeeseen.

Aloite kaatopaikalta näyttävän, mutta eurooppalaisittainkin arvokkaan kulttuurihistoriallisen kohteen saattamiseksi ansaitsemaansa tilaan ja viipurilaisten arvostuksen kohteeksi tuotiin esille Mikael Agricolan muistomerkin paljastusjuhlallisuuksien yhteydessä Viipurissa kesäkuussa 2009.



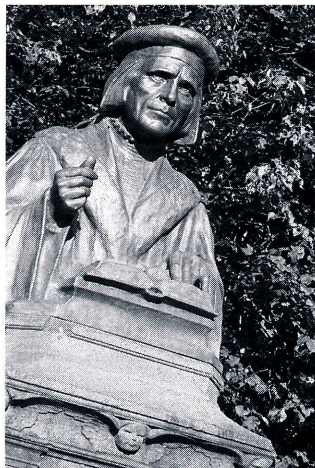
Vanha Tuomiskirkko.

Svaetichin 1912 -

Viktor Svaetichin piirros kirkosta viljamakasiinina vuonna 1912. Piirros kuuluu taiteilijan Viipurin museolle tekemään Karjalan rakennusdokumentointiin. Lahden museon kuva-arkisto / Suvi Leppänen.

MIKAEEL Agricola -seura on ollut tutkimushankkeen käynnistäjänä. Sen kanssa yhteistyössä toimivat Suomessa mm. Turun yliopiston arkeologian oppiaine ja Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta sekä taidehistorian oppiaine.

Kirkon raunioiden vieressä sijaitsevan muistomerkkialueen kanalta on raunioalueen tutkimus ja mahdollinen restaurointi myös tärkeää. Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys, joka vastaa kirkon raunion vieressä olevasta sankarivainajien muistomerkistä, on ollut alusta alkaen kiinnostunut hankkeesta. Venäjällä yhteistyökumppaneina toimivat Venäjän tiedeakatemia Pietarin alueen yksikkö arkeologeineen, Viipurin kaupunki ja Viipurin museo sekä muut elimet.



VUONNA 2010 aloitettiin raunion tutkiminen erittäin tarkkoilla mittauksilla ja kuvauksilla tarkoituksena saada tarkka kolmiulotteinen malli kirkosta. Muurien rappeutumisastetta tutkittiin ja pohdittiin suojelumahdollisuuksia.

Arkeologiset tutkimukset käynnistettiin loppukesästä 2011 tohtori Aleksandr Saksan (Venäjän tiedeakatemia) johdolla kirkon eteläseinään rajautuvan asehuoneen ja länsinurkan tukipilarin kaivauksilla. Alustavat tulokset antavat runsaasti tietoa, paitsi kulttuurikerroksen luonteesta alueella, asehuoneen rakennusvaiheista sekä sitä edeltävistä hautauksista.

Syksyllä 2012 koekaivaukset keskittyivät kirkon pohjoissivulle rakennettuun laajennukseen. Esiin saatiin runkokuoneen alkuperäinen pohjoisseinä sekä sakariston puretun länsiseinän kohta.

VUODEN 2012 aikana on jatkettu myös syksyllä 2011 aloitettua arkistolähteisiin perustuvaa rakennustutkimusta. Suomen ja Ruotsin arkistojen osalta tutkimuksen tekee Panu Savolainen ja Venäjän arkistojen osalta Viipurin rakennushistoriallisista asioista vastaava arkkitehti Victor Dmitriev, jolla on aikaisempaan työhönsä perustuen kattava käsitys raunioon liittyvistä lähteistä 1700-luvun alkupuolelta lähtien.

HANKKEEN kestoksi on aluksi määritelty kymmenen vuotta. Kokonaiskesto on vaikuttaa paljon Venäjän hallinnon eri tasojen sitoutuminen hankkeeseen. Venäjän arkeologikunnassa tunnetaan asiaan suurta kiinnostusta, ja tohtori Aleksandr Saksan tutkimukset ovat tästä erinomaisena osoituksena. Myös Viipurin kaupunki ja piiri (Raion) sekä niitä lähellä oleva Viipuri-säätiö ovat olleet alusta alkaen sitoutuneita hankkeeseen, joten yhteistyö paikallistoimijoiden kanssa on ollut sujuvaa.

Kiinnostus hanketta kohtaan tulee luultavasti kasvamaan, kun kaivaukset sekä tiedotus saavuttavat asteen, jossa kaupunkilaisten tieto rakennusmuiston merkityksestä kasvaa. Hankkeen tavoitteena on raunion ja sen ympäristön suojelun ja ylläpidon jatkuminen myös vuoden 2020 jälkeen.

Ossi Tuusvuori

Lähteet

Mikael Agricola -seuran arkisto: Viipurin vanha tuomiokirkko -hanke 2010-2020

Markus Hiekkanen: Viipurin Kaupungin kirkko. Suomen keskiajan kivikirkot, SKS, 2007, ss. 548-551

Pari viikkoa Viipurissa

Loppukesästä 2011 sähköpostiini tuli viesti, että Mikael Agricola -seura etsii vapaaehtoisia kaivausapulaisia Viipurin tuomiokirkon raunioiden kaivauksille. Minulla sattui olemaan aikaa, ja tutkimushanke vaikutti kiinnostavalta. Pian kuulin, että sähköpostiini oli vastannut myönteisesti myös pitkäaikainen harrastajatuttu Markku Lemmetti.

Hanketta tukevalta Matka-Hermekseltä saimme asuntoauton kulkuvälineeksi ja sosiaalityöksi kaivauksille. Autoa ohjaili kaupungin hyvin tunteva moniosaaja Sulo Okkonen. Sulolta hoitui luontevasti niin kahvileipien hankinta kuin raskaiden mutasankojen nosteleminen kaivauskuopasta.

Pari ensimmäistä päiväämme paikalla oli myös Panu Savolainen, mutta muuten vietimme lopun kaivausaikamme kolmesta suomalaisedustuksesta Aleksandr Saksan johtaman venäläisryhmän seurassa. Saksa taitaa hyvin suomea, joten pystyimme kommunikoidaan vastaan tulleista asioista antoisammin kuin muu kielitaitomme olisi antanut myötä.

Katseltavaa alhaalla ja ylhäällä

Saksa kaivajaryhmänsä kanssa oli painanut raunioilla pitkiä päiviä, ja sama tahti jatkui kaivausvaiheen loppuun saakka. Ensimmäisenä kokonaisuutena Viipurin päivänämme teimme kuitenkin mukavan kävelykierroksen.

Aluksi Saksa esitteli meille ja vierailijalle puolalaiselle historian-tutkijajärjestöille meneillään olevia kaivauksia. Sen jälkeen hän kertoi aikaisemmista kaivauksistaan kaupungissa. Keskeiset kohteet olivat lyhyiden välimatkojen päässä toisistaan, ja Saksan elävä esittely kohteista ja Viipurista yleensä historianäkökulmasta oli hieno pohjustus mukanaolomme kaivauksella.

Läheisen keskiaikaisen kivirakennuksen "Kiltatuvan" uumenissa näim-

me siihen asti esiin tulleita löytöjä, kuten kolikoita ja sydänkuviolla leimatun tiilenpalasen. Tämä Viipurin vanhimaksi sanottu kivitalo sijaitsi aukiolla, jolla Saksa on tehnyt kaivauksia useampaankin kertaan. Nytkin maassa oli nähtävissä vielä melko tuoreet peittojäljet. Siinä Saksa ryhmineen oli kaivanut kesällä ennen tuomiokirkon raunioille siirtymistään.

Keskeinen osa Viipuria on omalla saarellaan seisova ylväs Viipurin linna. Sen eri aikakausien historiaa huokuviin muureihin ja paljon kertoviin näyttelyihin tutustuminen oli mukava tehdä myös heti alkuun.

Lievästi korkeanpaikan kammoisena minulle oli saavutus, että samana päivänä kiipesin sekä linnan Pyhän Olavin torniin, että tuomiokirkon raunioiden vieressä sijaitsevaan vanhaan kellotorniin. Jälkimmäiseen ei ole yleistä pääsyä, ja rapistuneen tornin olemus näyttää hauraalta. Sieltä saattoi kuitenkin hienosti sopivalta korkeudelta tarkastella raunionäkymää kokonaisuudessaan. Olen iloinen ainutlaatuisesta tilaisuudesta päästä käymään tornissa, vaikka olinkin helpottunut saatuaani jalat taas turvallisesti maan pinnalle.

Pietari Suuresta ruotsalaisaikaan

Tuomiokirkon raunioiden tutkimushanke on monivuotinen projekti. Syksyllä 2011 meidän paikalla ollessamme avattuna oli kaksi koekuoppaa raunioiden ulkoseinämien puolella.

Ensimmäinen kuoppa sijaitsi lounaiskulmassa aikoinaan kohonneen tornin paikalla. Mukaan tullessamme tästä kuopasta varsinainen alemmaksi eteneminen oli jo lopetettu, kun vastaan oli alkanut tulla kirkkomaalta viimeisen leposijansa saaneiden vainajien luita. Jäljellä oli puhdistaminen valokuvaamista ja piirtämistä varten. Tässä yhteydessä saimme Markun kanssa ensimmäiset kosketuksemme vuosisataisiin kivirakenteisiin, lastaan ja harjaan sekä pääkalloonkin.

Toisessa kuopassa kaivamista jatkettiin syvemmälle. Se oli avattu eteläseinämän eteen entisen ruotsalaisajan asehuoneen kohdalle. Asehuoneen sijainti ei etukäteen ollut aivan tarkasti tiedossa, joten Saksa oli iloinen miten

kaivamaan alettaessa oli aivan kuin satumalta osuttu juuri oikealle kohdalle.

1700-luvun puolivälin kolikoita oli tullut vastaan hieman yli metrin syvyydestä. Alemmaksi mentäessä oli löytynyt hyvin säilynyt tiililattia ja Pietari Suuren aikaisia kolikoita. Kerros antoi tietoa, missä rakennuksen lattiataso sijaitsi sen alkaessa toimia ortodoksisena kirkkona.

Lattiatason jälkeen kaivaus jatkui vielä noin puolitoista metriä 1600-luvun ja varhaisempien aikojen kerroksiin. Näistäkin kerroksista saatiin talteen mielenkiintoisia kolikoita. Maallikkona kaivausten etenemistä seurattessa muistikuviiin jäi tästäkin kuopasta esiin tulleet vainajien luut.

Vierailijoiden vilskettä

Nuoret hyväkuntoiset kaivajapojat eivät työn raskaudesta piitanneet vaan lapioivat mutaista maata ihailtavalla ahkeruudella. Ylös kohosi raskas sanko toisensa jälkeen. Kuopan poh-

*Löydä joulumieli
meiltä!*



KUKKA-KERTTU

Kerttulinkatu 7 20500 Turku
terhi.lehtinen@kukkakerttu.inet.fi

MATKATOIMISTO MATKA HERMES

- Venäjän viisumit
- Venäjän matkat
- Erikoismatkat



Kysy Raimolta

puh. 0400 664 294

matkahermes@hotmail.com

www.matkahermes.com

jasta nousi myös vettä kaiken aikaa pois pumpattavaksi.

Vaikka säätila oli useimpina päivinä kauniin aurinkoinen, kylmyys ja kosteus kuuluivat syksyisiin olosuhteisiin. Rapistuvaan raunioseinämään ja syvenevään kuoppaan liittyivät omat vaaransa. Innostus hanketta kohtaan oli silti aistittavissa niin mukana työskentelevien kuin kaivauksella vierailevienkin parissa.

Lehdistön, tai muiden kaivamisesta jo työnsä vuoksi kiinnostuneiden lisäksi, paikalle osui myös useita tavalisia kansalaisia sekä niin yksin kuin ryhmässä liikkuvia turisteja. Ovathan rauniot ja kellotorni yksi Viipurin ilmaisista nähtävyyksistä. Osa turisteista oli suomalaisia, jotka ilahtuivat huomattessaan meidänkin olevan Suomesta, ja kyselivät mitä ihmettä teemme. Olimme Markun kanssa puhdistamassa löytöjä hieman sivummalla, joten meiltä oli ehkä helpompikin rohkaistua kyselemään, mitä raunioilla oli meneillään.

Ilmeisesti lähistöllä asuvien ja meitä useitakin kertoja katsomassa käyneiden pikkupoikien kommentteja emme ymmärtäneet, mutta saatoimme arvata heidän mielikuvituksensa juoksevan utelioiden silmien huomatessa löytölaatikosta pilkottavat hampaat. Iäkkään mummon astellessa keppinsä kanssa luoksemme ja seisautuessa vakavana, kyynelten vierieessä poskella, olomme tuntui hetken kiusaantuneel-



Mietiskelijä kirkonraunioiden sisäpuolella. Kuva Heli Kytölä.

ta. Onneksi Saksa tuli paikalle ja tulkasi mummon toivottavan työlemme siunausta.

Turistina Viipurissa

Kahdessa viikossa ehdimme katsella hiukan myös muuta Viipuria. Minua ensikertalaisena viehättivät kaupungin kansainvälisestä ja loistokkaastakin historiasta kerrotut tarinat. Menneisyys suomalaisena kaupunkina toi oman kiinnostavan lisänsä. Rapistuneinkin vanhat kivitalot antoivat tuntumaa, millaiselta kaupungissa oli

saattanut näyttää viime vuosisadan alkupuolella.

Alvar Aallon pitkäaikaisessa remontissa olevassa kirjastossa onnistuimme vierailemaan siellä sattumalta samaan aikaan olleen seminaarin vuoksi. Kuuluisan rakennuksen kunnostamisesta toteutuu yksi Viipurin suomalaisvenäläisistä yhteistyöhankkeista.

Markku, joka on vierailut kaupungissa usein aikaisemminkin, koki kaupungissa tapahtuneen monenlaista myönteistä kehitystä. Kaupungin yleinen ulkoasu on siistiytynyt, vanhoja taloja kunnostetaan ja uusia rakennetaan. Matkailijan palvelut ovat parantuneet ja kaupungissa on monia mukavia pikku ravintoloita ja kahviloita. Kaupungilla on myös turvallista liikua. Kaiken kaikkiaan oleskelu kaupungissa sujuu suomalaisittain melko mutkattomasti.

**Heli Kytölä
Markku Lemmetti**



Ortodoksisen kirkon lattiatason tiilet näkyvät Aleksandr Saksan olkapään kohdalla.

Kuva Markku Lemmetti.

VIIPURIN VANHA TUOMIOKIRKKO JA KIRKKOMAA

VANHAT viipurilaiset muistanevat yhä talvisotaan asti varuskunnan ilta-kirkkona toimineen vanhan tuomiokirkon.

Rakennus paloi raunioksi helmi-kuun 1940 pommituksissa ja nykyään tämä rappeutuva rauniokirkko on suomalaisten Viipurin-matkaajien yksi tärkeistä turistikohteista.

Uusklassisesta rappauksesta tiili-muurausten kerrostumiksi riisuutu-

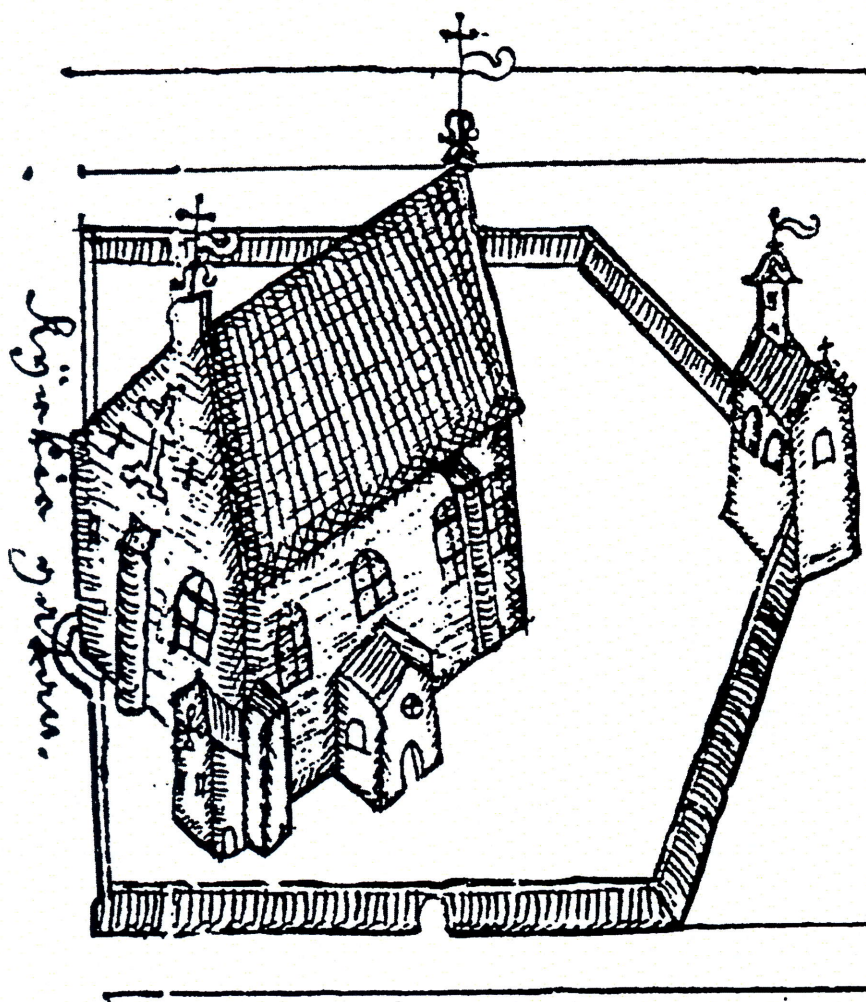
nut kirkonraunio on jollain tavoin kuvankaunis ja kertova – yksi harve-nevista kohteista, jotka yhä todistavat Viipurin kokemista toisen maailman-sodan tuhoista.

Toisaalta se on lohduton, vähitellen häviävä muisto 1400-luvun raken-nuksesta, joka vuoteen 1711 oli Ruot-sin suurvallan itäisin tuomiokirkko ja on mitä luultavimmin reformaattori Mikael Agricolan hautapaikka.

MIKAEL Agricola -seura on vuonna 2010 käynnistänyt hankkeen – aloit-teentekijänä ja johtajanaan Markus Hiekkänen – jonka tarkoitus on saat-taa Viipurin vanhan tuomiokirkon tutkimustilanne ajan tasalle arkeologi-an, rakennustutkimuksen ja historian-tutkimuksen avuin. Hanke on alku-vaiheessa ja rahoitusta on tällä hetkellä saatu arkeologisiin koetutkimuksiin sekä raunion nykytilanteen dokumen-tointiin, jotka on toteutettu vuosina 2010–2012. Arkeologisista tutkimuk-sista vastaa Venäjän tiedeakatemian johtava tutkija, dosentti Aleksandr Saksa. Vuoden 2011 koe-kaivauksessa tutkittiin kirkon maanpäällisiltä osin hävinnyttä asehuonetta (eteläistä eteis-hallia), jonka Juhani Rinne oli vuonna 1914 joutunut jättämään tutkimusten ulkopuolelle paikalla sijainneen raken-nustarvikekasan vuoksi. Vuonna 2012 taas avattiin koe-ja kirkon entisen pohjoisseinän paikalle.

Hankkeen arkeologisen näkökulman yksi tärkeä kohde on kirkkomaa. Koska kirkon lattianalaisia osia on kaivettu use-aankin otteeseen (ainakin vuosina 1886, 1913–14, 1936 sekä 1980-luvulla) ovat toiveet nykyajan arkeologeille säästetyis-tä aikakapseleista verraten niukat. Kirk-komaata ei sen sijaan ole arkeologisesti tutkittu, ja hautarauhan suojaamasta käytöstä poistuneena pysäköintialueena se kuuluu sellaisiin harvoin keskiaikai-siin kirkkomaihin, joiden arkeologinen tutkimus on mahdollista.

Yhtenä hankkeen päämääränä on myös pyrkiä löytämään keinoja rau-nion tuhoutumisen pysäyttämiseen ja sen saattamiseen muistipaikaksi, jonka kautta niin itse kirkkorakennus kuin Viipurin vuosisadat kertoisivat itses-tään tiiliseinien ja kaupunkiympäris-tön hahmossa.



Viipurin vanha tuomiokirkko, kirkkomaa ja kellotapuli aksonometria-piirroksena maanmittari Anders Strengin laatimassa Viipurin reguloin-tisuunnitelmassa (1642). Utländska kartor. Stads- och fästningsplaner. Fin-land. Wiborg. Ruotsin sota-arkisto.

Historiallisen arkeologian näkökulma

KOHTEEN tulevien arkeologisten tutkimusten kannalta on ollut olennaista paneutua kirkkoa ja kirkkomaata koskeviin arkistoaineistoihin. Kirkko on lähdeaineistojen kielen ja sijainnin kannalta vaikea kohde, sillä yli vuosisadan ajalta (1711-1812 ja jälleen vuodesta 1944) valtaosa sitä koskevasta aineistosta on Moskovassa ja Pietarissa. Hankkeen kannalta kiinnostavia venäläisiä aineistoja on jo aiemmin koonnut arkkitehti Victor Dmitriev.

Vanhaa tuomiokirkkoa koskevat Ruotsin vallan ajan (joka Viipurissa päättyy suureen Pohjan sotaan ja Viipurin valtauksen vuonna 1710) lähdeaineistot ovat valitettavasti verraten vähäisiä. Verrattuna Turun tuomiokirkkoon, jonka tilit ovat säilyneet suhteellisen kattavasti 1500-luvun puolivälistä alkaen, tunnetaan Viipurin tuomiokirkon tileistä vain satunnaisia katkelmia vajaalta kahdeltakymmeneltä vuodelta.

VIIPURIN tuomiokirkon tileihin on aiemmin paneutunut Gabriel Lagus 1880-luvulla (*Ur Wiborgs historia, Minneskrift utgifven på Wiborgs Stads bekostnad, Wiborg 1893*), jolle ne olivat osa laajempaa, Ruotsin ajan Viipuria rekonstruoivaa kehystä.

Sittemmin historian tutkimuksen näkökulmat ovat muuttuneet, ja lähteitä voidaan lukea monin tavoin uudenlaisten silmälasien läpi. Kirkkoon tai yksittäiseen rakennukseen keskittyvässä lähdeanalyysissä korostuu usein tilallinen lähestymistapa. Kirkon tilikirjat ovatkin avanneet ikkunan sellaiseen luentaan, jota voisi tulkita ristiin tulevan arkeologisen lähdeaineiston kanssa.

Tilien yhtenäisin säilynyt jakso (1655–1665) kattaa niin seurakunnan tulot kuin palkkamenot, korjaukset ja hankinnatkin. Tilit ovat eräänlainen aikaikkuna – rajallinen kurkistusauko yhteisen vuosikymmeneen kirkon lukuisista vuosisadoista. Niistä voi lu-

kea verraten merkityksettömistä sattumuksista: vaikka kirkkomaan vieressä kadulla säännöllisesti lojuneista sontakasoista, joiden kuljettamisesta ajurille maksettiin taaleri tai kattolyhtyjen sytyttämiseen kelpaavien korkeiden tikkaiden rakentamisesta. Tileissä on myös yksityiskohtaisia tietoja korjauksista, joita 1650- ja 1660-lukujen taitteeseen osuu runsaasti.

LAAJEMMAN kontekstin ja arkeologiankin kannalta kiintoisia ovat esimerkiksi tilikirjatiedot hautauksista. Haudatut merkittiin tileihin, sillä seurakunta kantoi kuolinpesältä tai muulta taholta maksun vainajan hautapaikasta ja kellojensoitosta – hautajaisseremoniasta. Hautapaikan hinnan määräsi sijainti: Viipurin tuomiokirkossa kallein kolmen taalerin hautapaikka oli kuorissa, muualla kirkossa viimeisen leposijan sai kahdella taalerilla, ja kirkkomaalle pääsi kahdella toista äyriellä. Lapsista perittiin puolikas maksu. Varattomat, samoin kuin seurakunnan viranhaltijat tai korkeasti oppineet, saattoivat saada ilmaisen hautauksen, esimerkiksi vuoden 1655 touko-marraskuussa kuolleet Anders kellonsoittajan viisi lasta.



Viipurin vanha tuomiokirkko nykytilassaan kuvattuna kellotornista marraskuussa 2011. Kuva: Panu Savolainen

Vaikuttaa siltä, että kirkkoon ja kirkkomaalle haudatut on Viipurin tapauksessa kirjattu tileihin varsin kattavasti. Tiedot vuosilta 1655–65 kattavat puolisentuhatta vainajaa, joista yli puolet oli lapsia. Kirkkoon ja kirkkomaalle haudattiin tutkittuna ajanjaksona suunnilleen yhtä paljon, kumpaankin kahdestakymmenestä neljääkymmeneen vainajaa vuodessa. Tileihin on kirjattu myös 1640-luvulla kaavoitetun Siikaniemen esikaupunkialueen kirkkoon haudatut harvat vainajat. Satunnaisesti näyttää haudatun myös suomalaisen seurakunnan eli entisen dominikaanikonventin kirkkoon. Tilien kattamaan jaksoon osuu myös vuoden 1657 ruttoepidemia, jonka loppuvaiheen hautaukset on merkitty tileihin otsikolla ”medh ceremonier begrafna”. Hiipuvan epidemian aikaan uskallettiin jo pitää hautajaisia normaaliin tapaan.

Tilit osoittavat, että niin kirkkomaalle kuin kirkkoonkin haudattiin 1600-luvun kuluessa ja luultavasti aiemminkin vuosisadoilla useita tuhansia vainajia. Suhteellisesti hieman suurempi osa aineiston miespuolisista vainajista haudattiin kirkkoon. Kalleimmat hautajaisseremoniat (187 taaleria) sai majuri Reinhold von Essen.

Ikuinen kysymys – löytyykö Agricola?

VIIPURIN vanhaa tuomiokirkkoa on tuskin koskaan tutkittu ilman, ettei kysymys Mikael Agricolan haudasta olisi ollut jollain tavoin esillä. Agricola kuoli Viipurin lähellä ollessaan paluumatkalla Moskovasta, jossa hän osallistui Ruotsin ja Venäjän välisiin rauhanneuvotteluihin, seuranaan myös Ruotsin arkkipiispa. Vielä 1500-luvun Ruotsissa piispoilla oli runsaasti korkeita tehtäviä myös maallisen vallan alalla. Tieto siitä, että Agricola haudattiin Viipuriin, perustuu Paavali Juusteenin 1570-luvulla laatimaan piispainkronikkaan. On epätodennäköistä, että Agricolaa olisi haudattu Viipurin luostarikirkkoihin, jotka olivat molemmat toissijaisessa käytössä 1500-luvun puolivälissä, ja siksi tuomiokirkko on todennäköinen hautakirkko.

Kun J. R. Aspelin toteutti kirkossa ensimmäiset kaivaukset vuonna 1886, uutisoi Viipurin sanomat (18.8) seuraavasti: *”Niin kuin eilisessä numerosamme kerroimme, tutkii muisnaistieteen professori J. R. Aspelin parraikaa muinaista tuomiokirkkoamme, jota nyt käytetään wenäläisen sotawäen kalustohuoneeksi. Ennen kuin on ollut kysymys semmoisten tutkimisien toimeenpanemisesta, on tämä kohdannut wastusta wenäläisten päällikkyyden puolelta. Mutta nykyinen päällikkyyys on puheenalaisessa asiassa osoittanut kiitettävää kohtelijaisuutta. Ja syytä olisi sen vuoksi myös käyttää tilaisuutta ja tutkia koko kirkon alusta. Tähän ovat vuosisatojen kuluessa Wiipurilaiset kätkenneet rakkaimpansa ja tässä on suuren Agrikolan hautakammio löydettävä...”*

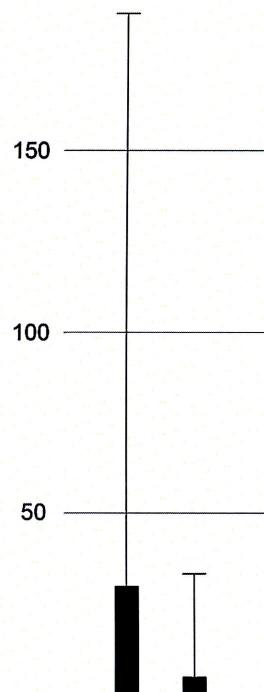
Agricola oli toki jo aikanaan suurmies, mutta vielä omaa aikaansa suurempiin saappaisiin hänet nostatti

1800-luvun lopun heräävän kansakunnan historiankirjoitus. Ei ole satumaa, että suomen kirjakielen isän ja luterilaisuuden sanansaattajan maallisista jäännöksistä kiinnostuttiin juuri 1800-luvun lopulla. Kaivaukset olivat nykyajan terminologiaa käyttäen vielä tutkimuskaivaukset: ne rahoitti viipurilainen kauppahuone.

Agricolaa ei kuitenkaan löytynyt. Laajan imperiumin armeijaa, jonka kalustovarastona vanha tuomiokirkko toimi 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa, on tai olisi tuskin kovin paljoa kiinnostanut tieto ruotsalaisen piispan haudasta. Myös aiemmat käänteet, etenkin kirkon muuttaminen ortodoksiseksi kirkoksi Uudenkaupungin rauhan jälkeen sekä vuoden 1793 palon jälkeinen muutos viljamakasii-niksi ovat jo paljon aiemmin luultavasti hämärtäneet tai hävittäneet haudan näkyvät muistot. Vaikka Agricolan luut jossain kirkon lattian alla yhä lepaisivätkin, olisi niitä luultavasti mahdollon erottaa kaikista muista 1500- ja 1600-luvuilla kirkkoon haudatuista tuhansista vainajista.

VAIKKA on lähes varmaa, että vanha tuomiokirkko on Agricolan hautakirkko, tuntuu aineellisten todisteiden tärkeys nousevan aina yhä uudelleen esiin. Mikä kuuluisassa vainajassa siten viehättää niin paljon, että hänen jäännöksensä olisi löydettävä kertomaan olemassaolostaan kaikessa olettavassa fragmentaarisuudessaan?

Arkeologian viehätys perustuneeräänlaiseen subjektin ja objektin samuuteen. Siinä missä asiakirja monesti ymmärretään ensi sijassa kielen välittämäksi heijastumaksi menneestä todellisuudesta, koetaan arkeologinen aineisto suorana aikaikkunana menneisyyden aineelliseen todellisuuteen.



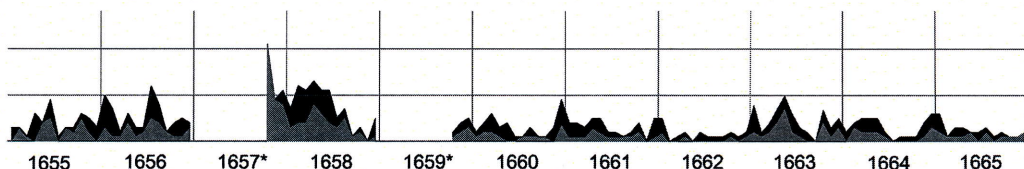
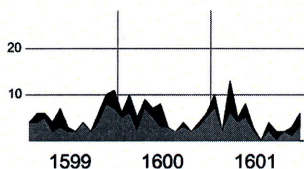
Kahden kerroksen väkeä: Kirkkoon (vas) ja kirkkomaalle haudattujen hautamaksujen keskiarvot ja ääriarvot taalereissa vuosina 1655–1665 Viipurin tuomiokirkon tilien mukaan (KA 7060).

Tilasto: Panu Savolainen

Esineet eivät valehtelee, mutta eiväthän ne myöskään puhu tai kirjoita! Materia on menneisyyden todellisuutta vain tutkijan havaintoa edeltävässä tilassaan: kun se tulkitaan tekstiksi, artefakteiksi tai esineiksi, muotoutuu kuva menneestä maailmasta aina erilaiseksi.

Viipurin tuomiokirkon kaltaisen kohteen tutkimuksessa arkeologian ja historian aineistojen ja teorioiden tietoinen yhdistely ja sulauttaminen on avainkysymys. Artefaktit ja kielelliset kuvaukset yhdessä antavat todistusvoimaisemman ja yksityiskohtaisemman kuvan menneisyydestä.

Panu Savolainen



Viipurin tuomiokirkkoon (vaalea) ja kirkkomaalle (tumma) haudatut kuukausittain vuosina 1599–1601 ja 1655–1665 Viipurin kaupungin- ja tuomiokirkon tilien (KA 267, KA 7060) mukaan. *ruttoepidemia.

Tilasto: Panu Savolainen

Muinaisjäännösten maisemanhoito

Muinaisjäännösten hoidolla tarkoitetaan muinaisjäännöksen ja sen lähiympäristön maiseman hoitoa.

Muinaisjäännösten hoidon ensisijainen tavoite on arkeologisen kulttuuriperinnön suojelu ja kohteen tuominen esille tämän päivän maisemassa.

Maisemanhoidon toimenpiteet pyritään ulottamaan luonnollisesti rajautuviin maisemallisiin kokonaisuuksiin, jolloin maiseman kerroksellisuus ja aikaperiodit tulevat paremmin huomioituiksi.

Maisemanhoito ei siis pyri pysäyttämään alueen kehitystä millekään tietylle tasolle eikä se näin ollen tavoittele myöskään mitään muinaista maisemaa.

Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen muinaisjäännösten maisemanhoito aloitettiin maassamme vuonna 1988, jolloin Museovirastoon perustettiin muinaisjäännösten hoitoyksikkö.

Voimaan astunut uusi työllisyyslaki velvoitti valtiota ja kuntia järjestämään työtä pitkään työttöminä olleille henkilöille. Museovirastossa työllistämismisvelvoite suunnattiin pääosin muinaisjäännösten hoitoon. Vähitellen toiminta laajeni, ja 1990-luvun puoliväliin mennessä muinaisjäännösten hoitoyksikössä oli viisi alueellista toimipistettä (Pori, Turku, Tampere, Helsinki ja Kouvola). Toimipisteiden ulkopuolella sijaitsevat alueet jaettiin toimipisteittäin ns. etäalueiksi.

Muinaisjäännösten maisemanhoitoa ohjaa ensisijassa muinaismuistolaki (295/63), ja hyväksi työkaluksi ja tueksi on osoittautunut eurooppalainen maisemayleissopimus, jonka Suomi on allekirjoittanut vuonna 2006.

Maisemayleissopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka koskee yksinomaan maisemia. Erilaiset maisemat huomioon ottava yleissopimus korostaa maisemien merkitystä mm. sosiaalisen hyvinvoinnin, ekologian ja matkailun kannalta. Sopimus painottaa erityisesti viranomaisien ja alueellisen/paikallisen tason yhteistyötä, joka on koettu vuosien aikana

erityisen tärkeäksi muinaisjäännösten hoidon ja käytön suunnittelussa.

Vuoden 2010 lopussa hoidon piirissä oli noin 250 muinaisjäännöskohdetta, jotka sijaitsevat eri puolilla maata. Monia kohteita hoidetaan vuorovuosina. Maisemanhoidon alusta asti kohteen aikaskaala on ollut laaja - vanhimmat hoitokohteet ovat kivikaudelle ajoittuvia asuinpaikkoja ja nuorimmat puolestaan toisen maailmansodan aikaisia puolustusvarustuksia. Jo kerran aloitettua hoitoa tulisi suunnitelmallisesti jatkaa, sillä muutoin resursseja vaatinut peruskunnostusvaihe on ollut turha. Muinaisjäännösalueen kehittäminen alkaakin varsinaisesti vasta perusraivauksen jälkeen.

Museovirastolle kohdistetut valtion leikkaukset ja organisaatiouudistus v. 2011–2012 vaikuttivat ratkaisevasti muinaisjäännösten maisemanhoidon ja merkitsemisen resursseihin. Muinaisjäännösten hoito kuuluu osana uuteen Hoito ja saavutettavuus -yksikköön, jossa muinaisjäännösten maisemanhoidon tehtävissä toimii enää vain kaksi arkeologia (allekirjoittaneet) ja yksi metsäalan ammattilainen. Arkeologien kesken alueet on jaettu maantieteellisen jaon mukaisesti, ja nykyiset vastuualueet löytyvät Museoviraston sivuilta www.nba.fi.

Resurssien vähentyessä on selvää, että Museovirasto pystyy hoitamaan vain pienen prosentin aiemmin hoidon piirissä olleista kohteista. Arkeologisen kulttuuriperinnön hoitamisessa ja vaalimisessa tarvitaan nyt meitä kaikkia.

Haluaisitko itse hoitaa muinaisjäännöksiä?

ERILAISIA luontokohteita on hoidettu järjestö- ja talkoovoimin menestyksekkäästi jo vuosikymmeniä. Ympäristömaata järjestettävät useita päiviäkin kestävät talkooleirit ovat kestopuustajia. Myös muinaisjäännöksiä on hoidettu vuosikymmenten ajan erilaisin talkoovoimin, yleensä Museoviraston

ohjauksessa. Toiminta ei kuitenkaan ole saavuttanut samanlaista laajuutta kuin luontokohteilla, pitkälti resurssien puutteesta.

PIRKANMAAN maakuntamuseossa käynnistyi vuonna 2008 *Adoptoi monumentti* -hanke, jossa yhdistykset

voivat adoptoida kohteita omiksi hoitokohteikseen. Maakuntamuseo toimii vastuullisena järjestäjänä, opastajana ja valvojana näille yhdistyksille sekä linkkinä eri adoptoijien välillä. <http://vap-riikki.net/adoptoimonumentti/>

Hankkeen idea on peräisin Skotlannista, jossa toimintaa pyörittää

Archaeology Scotland –järjestö. Toiminnalla pyritään välittämään tietoa adoptiokohteista niiden lähiympäristöjen asukkaille. Toiminnan tärkeä painopistealue on laadultaan henkinen, vaikkakin projektissa siihen toivotaan liittyvän myös käytännön hoitotyötä.

PIRKANMAALLA kohteiden adoptointi käynnistyi muinaisjäänöksistä, mutta toiminta pitää sisällään myös rakennetun kulttuuriperinnön. Vielä toistaiseksi kaikki hankkeen kohteet ovat muinaisjäänöksiksiä, mutta jatkossa hanketta voidaan laajentaa koskettamaan myös muunlaisten monumenttien hoitotyötä. Sanalla ”monumentti” voidaan tarkoittaa joko kiinteää muinaisjäänöstä, rakennetta, rakennusta tai jopa muistomerkkiä.

Itse maastossa tehtävän konkreettisen hoidon lisäksi adoptointi pitää sisällään myös henkisen adoptoinnin, sillä keskeinen osa toiminnassa on tiedon välittäminen kohteista niiden lähiympäristöjen asukkaille. Adoptoi monumentti -hankkeessa ei makseta korvauksia kenellekään. Kohteeksi onkin valittu helppohoitaisia muinaisjäänöksiksiä, joilla tehtävän työn määrä ei koidu aikojen saatossa rasitukseksi, mutta joilla adoptoijat pääsevät kuitenkin yhdistävään käytännön työhön kerran tai kaksi vuodessa.

” *Nyt muinaisjäänösten hoitokorvausjärjestelmän käynnistyessä Museovirastossa toivotaan, että mahdollisimman monet tahot tarttuisivat mahdollisuuteen ja saisimme hoidon piiriin erikäisiä ja erilaisia muinaisjäänöksiä kaikkialla Suomessa.*

VUODESTA 1995 asti maataloutta harjoittavat EU-tukikelpoiset maanomistajat sekä vuodesta 2007 lähtien myös rekisteröidyt yhdistykset ovat voineet saada tukea muinaisjäänösten hoitoon osana perinnebiotooppien sekä kulttuurimaiseman hoitoa.

Järjestelmän rajoitus on ollut kuitenkin sen rajoittuminen viljely-/tukialueilla sijaitseviin muinaisjäänöksiin. Tämän järjestelmän avulla maamme muinaisjäänöksistä on hoidettu alle 100 kohdetta.

OMAN muinaisjäänösten käytännön hoitonsa lisäksi Museovirasto on myös pyrkinyt löytämään keinoja auttaa kansalaisia, jotka haluavat itse osallistua arkeologisen kulttuuriperinnön hoitoon. Kuluvana vuonna Museovirasto sai lopultakin OKM:lta veikkauvoittorahaa käytettäväksi muinaisjäänösten hoitokorvausjärjestelmään. Museovirastossa rahoitus yhdistettiin osaksi viraston myöntämää *rakennusten entistämisavustusta (ENA)*.

Kyseessä on harkinnanvarainen valtionavustus, joka myönnetään vuodeksi

kerrallaan, mutta jota voi tarvittaessa hakea useampina perättäisinä vuosina. www.nba.fi/filavustukset/museoiden_harkinnanvaraiset

Tukea voidaan myöntää muinaismuistolain (295/1963) mukaisten kiinteiden muinaisjäänösten hoitoon, ja sitä voivat hakea niin yksityiset, yhteisöt kuin kunnat. Erityisesti tukea voidaan jakaa toimenpiteisiin, jotka edistävät muinaisjäänöksen säilymistä, kuten kasvillisuuden ja puuston käsittely sekä muu maiseman hoito, muinaisjäänöksen kulumisen ehkäisy sekä muinaisjäänöksen suoja- ja tuki-rakenteiden tekeminen.

Lisäksi voidaan tukea muinaisjäänöksen saavutettavuuden parantamista ja hoidon suunnittelua, kuten muinaisjäänösten merkintää, kävijäinfrastruktuurin rakentamista (polut, sillat, opasteet) sekä näiden toimenpiteiden toteuttamiseen oleellisesti liittyviä tutkimuksia (esim. kasvillisuuskartoitukset). Arkeologisiin kaivauksiin tukea ei myönnetä.

Tuki on harkinnanvaraista ja perustuu hakemuksessa esitettyihin kustan-



Turun Patterihaan hoidettu muinaisjäänösalue rakenteineen erottuu selkeästi maisemassa. Kohde upeassa kesäasussa on kuvattu kesällä 2011.
Kuva Museovirasto/Satu Mikkonen-Hirvonen.



Patterihaka kuvattuna elokuussa 2012. Kohde kasvaa nopeasti umpeen ja jo yhden vuoden hoitamatta jättäminen peittää alleen muinaisjäänösalueen rakenteet ja maastonmuodot.
Kuva Museovirasto/Satu Mikkonen-Hirvonen.

nuslaskelmiin. Avustusta voi hakea muiden valtionavustusten tapaan vuosittain syksyllä lokakuussa, ja avustuspäätökset tehdään seuraavan vuoden keväällä.

Avustusta ei myönnetä takautuvasti ennen päätöspäivämäärää tehtyihin tai aloitettuihin töihin, sillä Museovirasto haluaa tarkistaa hoitosuunnitelmat ja niihin liittyvät työtavat.

Hakija sitoutuu jo hakiessaan noudattamaan Museoviraston ohjeita, joi-

den toteuttamista Museovirasto myös valvoo. Hakijat sitoutuvat myös täyttämään hoitopäiväkirjaa.

NYT muinaisjäännösten hoitokorvausjärjestelmän käynnistyessä Museovirastossa toivotaan, että mahdollisimman monet tahot tarttuisivat mahdollisuuteen ja saisimme hoidon piiriin eri-ikäisiä ja erilaisia muinaisjäännöksiä kaikkialla Suomessa. Samalla toivotaan myös erilaisuutta hoi-

tohankkeisiin, sillä sitä kautta saadaan arvokasta kokemusta hoidon ohjaukseen ja neuvontaan.

Tietoja maamme muinaisjäännöksistä ja niiden hoidosta sekä muinaisjäännösrekisteri löytyy Museoviraston sivuilta www.nba.fi

**Satu Mikkonen-Hirvonen
Olli Soininen**



Pispalan Moreeni ry:n väkeä suunnittelemassa raja-aidan hoitoa.

Pispalan raja-aitaa peruskunnostuksen jälkeen.



Tiikerinhampaita ja löytämisen iloa

Kaivaustutkimuksen taustaa

Kaivauskohteemme, Euran Kauttuan kylä, sijaitsee noin 250 metriä koilliseen Luistarin rautakautisesta kalmistosta. Luistarin kaivausten alettua 1969 myös sen ympäristöön alettiin kiinnittää uudella tavalla huomiota ja kylän alueella tehtiinkin ensimmäiset koekaivaukset 1970-luvulla. Luistarin kalmisto liittyy olennaisesti kylän historiaan ja on mahdollista, että alue on vanhimpia sisämaan kaupan ja käsityön keskuksia. Alueen tutkimuksilla on siis pitkä historia, jonka pohjalta on mielekästä miettiä uusia tutkimuskysymyksiä ja viedä tutkimusta eteenpäin osin uusin menetelmin.



Raumalainen Pirjo-Liisa Raula poimii seulalla löytöjä talteen.

Kuva: Hanna Henttinen

Ilmakuvauksissa on saatu esiin Kauttuan vanhan kylän tieverkostoa ja mahdollisia rakennusten paikkoja ja erityisesti Suomen ainoa niin sanottu mustan mullan alue, jonka on arveltu edustavan Kauttuan kylän parhaita arkeologisia kerroksia.

Maatutkalla tehdyn tutkimuksen mittaustuloksissa näkyy suorakaiteen omainen poikkeama, joka voisi muotonsa perusteella olla jäänne talorakenteesta. Lisäksi näiden yhteydestä on saatu viitteitä tieuran tiiviiksi pakkautuneesta jäänteestä. Alueen reunoilta on metallinpaljastimella löydetty useita uuden ajan hopea- ja kuparirahoja sekä muuta historiallista ja esihistoriallista metalliesineaineistoa.

Tälle, 1600-luvun kartoissa vielä näkyvän kylän alueelle kaivausryhmämme upotti lapionsa. Kaivauksen johtajana toimi ”pääarkeologiksikin” tituleerattu Kari Uotila ja muun tutkimusryhmän muodostivat Eeva Raike, Laura Puolamäki, Leena Koivisto, Sirpa Wahlqvist, Ulla Moilanen, Maria Uotila ja Hanna Henttinen.

Harrastajien rooli kaivauksella

”Kirjahyllystä löytyy Huurren 9000 vuotta Suomen esihistoriaa, kirjastosta Arkeologian perusteet, missä on perheen viimeisten koululaisten oppikirjat. Mielessä pyörii hatarasti vuosikymmenten takaiset historian tunnit, jääkausi, kivikausi, rauta- ja mikä kausi. Miten ne nyt menikään. Milloin ne olivatkaan... Mistä moinen hätä?”

Näin kirjoittaa blogikirjoituksessaan Euran Kauttuan kylätontin kaivauksille heti ensimmäisenä sateisena

päivänä saapunut Aulikki Autio, joka kuvaa tunnelmiaan ennen kaivauksille tuloaan.

Anni Ala-Rakkola-Kara taas saapui kaivauksille lähes päivittäin Salosta saakka. Hän tiivistä kaivauspäivän toimensa seuraavasti:

”Tehtiin 1 m x 1 m koeruutu, josta poistettiin ensin vehnäkasvusto ja sitten lapioitiin pintakerrokset ämpäreihin. Kaikki maa-aines koeruudusta seulotaan tässä vaiheessa. Ämpärit kannettiin sitten seulomispaikalle. Maa-aines oli savista eikä mennyt kunnolla seulasta läpi, vaan kokkaroitui, joten seuraavaksi laitettiin seulan päälle levy, jonka päällä maa hakattiin pieneksi ja tarkistettiin mahdollisten löytöjen esiin saamiseksi. Tänäpäin saimme saaliiksi tiilen tai keramiikan paloja, lasin paloja, mahdollisesti rautakuonaa, yhden pienen luun sirun, hiukan hiiltä sekä posliiniastian palasen. Yleisin löytötyyppi oli kuitenkin ihan tavallinen pieni kivi.”

Harrastajat osallistuivatkin kaivauksella kaikkeen työhön varusteiden kantamisesta, kaivaus- ja seulontatyöstä aina kuoppien täyttämiseen. Työtekniikoihin liittyvät perusasiat harrastajat omaksuivat nopeasti. Toiset heistä olivatkin jo monet kaivaukset läpi käyneitä konkareita, osa taas oli ihka ensimmäistä kertaa tutustumassa kaivaustoimintaan.

Tämän oman työnsä ohella heidän apunsa kaivauksella vierailleiden yhdeksän koululaisryhmän ja melkein päivittäin kaivauksiin tutustuneiden päiväkotilasten avustavina ohjaajina oli tärkeää. Erityisesti mieleeni jäi tiikerinhampaan ympärille nivoutunut



Maatutka-tutkimus (etualalla) ja maanvastusmittaus työn alla loka-kuun lopussa. Kuva: Ulla Moilanen

tarina, joka tuntui kiehtovan pienien kaivausvieraidemme mieliä.

Lopulta liki 250 hengen voimin kauttulaiseen viljapeltoon kaivettiin seitsemän isompaa koekuoppaa tutkimusryhmän tekemän pienemmistä lapiopistoista muodostuneen koekuoppasarjan ohella. Näistä isoista kuopista yhdestä tuli vastaan puurakenteita ja useammassa asutusvaiheen kerroksien alta, luonnollisen maakerroksen pinnasta tuli esiin tummia viiruja, jollaisia arkeologit pitävät muinaisen pellon kyntöjälkinä. Alue lienee ollut peltona ennen sen asuttamista.

Löytöjä ja löytämisen iloa

Vaikutti siltä, että niin meillä kaivausryhmän jäsenillä, harrastaja-kaivajilla, koululaisilla kuin päiväkodin pienillä vierailijoillakin löytöjen tekeminen ja löytämisen ilo oli tärkeintä kaivauspäivissä.

”Mielenkiintoista oli sitten seuloa päivän päätteeksi koko 102 kerroksesta tullut maa. Sieltä löytyi muutamia luunkappaleita, hampaan palanen ja palanutta savea tai tiilen siruja. Löytämisen iloa saattoi tuntea jo näistäkin.”, kirjoittaa blogitekstissään kaivauksien jälkimmäisellä viikolla työn touhussa häärinyt Erkki Länsisyrjä.

Syyskuiset säät suosivat meitä hyvin vaihtelevasti – välillä tuuli vihmoi ja viereisen päiväkoti Kulkusen lapsia naurattaneet tutkimusryhmän ja arkeologian harrastajien kurahousut ja -takit tulivat tarpeeseen, välillä taas saimme nauttia vuoden aikaan nähden varsin leppeistä tuulista ja aurinkosta. Päiväkodissa saatoimme käydä välillä lämmittämässä sormiamme kahvikupin ympärillä. Tämän tästä kajahti lasten suusta iloisesti kysymys: ”Mitä sää oot tänään löytäny?”

Useimmiten kaivauskuopissa ja seulalla sattui hyppysiin palanutta savea, josta osa oli paloja uudehkoista tiilistä, mutta joukossa oli myös savitiivisteiden kappaleita, jotka viittaavat rautakautiseen asutukseen. Myös muita asutukseen viittaavia löytöjä tehtiin. Niitä olivat muun muassa tulusraudan katkelma ja piikiven palaset, jotka ovat tulentekovälineitä ajalta ennen 1800-luvulla keksittyjä tulitikkuja.

Asutukseen löydöistä liittyvät myös tuorempi kivi- ja punasavikeramiikka sekä palaset rautakautisista tummapintaista astioista. Palanutta ja palamatonta luuta löytyi myös varsin runsaasti aina isoista leukaluidenkatkelmista ja hampaista kalan suomui-

hin asti. Muhkuraisiksi maan sisässä ruostuneita rautaesineitä nousi tuon tuostakin esiin, ja ne tunnistettiin milloin hevosenkengännauloiksi, milloin napeiksi, mutta löytyipä kaivauksen aikana vyön hela ja pieni veitsikin. Rautakuona puolestaan on raudanvalmistuksen sivutuote. Myös tuoreempaa löytöaineistoa, kuten posliinia ja lasia, löydettiin.

Jokainen löytö tuntui olevan löytäjilleen iloinen yllätys, joka usein tuotti jos jonkinlaisia arkeologiaan enemmän tai vähemmän liittyviä keskusteluja. Esimerkkinä mainittakoon muutamien koululaisryhmien kanssa käydyt juttuhetket siitä, millaiset löydöt ovat tutkimukselle arvokkaita ja miksi.

Mitä kaivauksen jälkeen?

Kun kaivauskuopat oli peitetty, alkoi jälkityövaihe, johon harrastaja-arkeologit pääsivät niin ikään osallistumaan. Euran kansalaisopistossa järjestettiin kaivaushankkeen nimeä kantava kurssi, jonka yhteydessä seitsemän kaivauksillekin osallistunutta harrastajaa pääsi tutustumaan jälkitöiden tekemiseen ensin luennon ja myöhemmin käytännön harjoitusten kautta. Myös Ulla Moilasen Turun



Luonnollisen maakerroksen pinnasta löytyneet kyntöjäljet yllättivät kaivausväen. Kuva: Hanna Henttinen

työväenopistolla vetämällä kurssilla tutustuttiin erityisesti kaivauksilla löydettyyn palaneeseen saveen. Seuraavaksi jälkitöissä on edessä löytöjen luettelointi.

Lokakuun lopulla kaivausalueelle saapui Helsingistä professori Mika Lavennon, yliopisto-opettaja Wesa Perttolan sekä Eeva Gustavssonin muodostama ryhmä tekemään maatutkausta ja resistanssimittauksia. Nämä kummatkin ovat varsin uusia arkeologisen tutkimuksen menetelmiä, joilla maakerrokseen kajoamatta saadaan esimerkiksi tietoa siitä, missä

kohdin maan alla sijaitsee talojen perustuksia, oja tai muita rakenteita.

Seuraavia kaivauksia on suunniteltu jo pitkin syksyä. Mikäli rahoitusta saadaan niin myös vuoden 2013 kaivaus toteutettaisiin niin, että siihen voisivat osallistua arkeologian harrastajat ja arkeologiasta kiinnostuneet lapset, nuoret ja aikuiset.

Kaivausajankohta voisi olla esimerkiksi heinä-elokuun vaihteessa viikko tai kaksi, mutta asioissa on vielä monen monta suunnitteluvaihetta ja rahoitusneuvottelua käymättä ennen

mahdollisten seuraavien kaivauksien toteutumista.

Tarkoituksena on järjestää kaivauksia ja niihin liittyviä tutkimuksia esittelevä lauantaipäivän seminaari 2.2.2013 Eurassa. Tuolloin kaivausryhmämme kertoo tarkemmin löydöistä, peltokerroksista ja erilaisista tutkaushavainnoista sekä laajemmin koko tutkimushankkeesta.

Ajankohtaista tietoa Kauttuan kylän tutkimuksista ja niiden jatkosta päivitetään blogiin <http://kerroksiakauttualla.blogspot.fi>

Hanna Henttinen



Vilskettä kuopalla. Yksi seitsemästä koululaisryhmästä tutustumassa kaivaukseen. Koululaisvierailut liittyivät Osana omaa ympäristöä -hankkeeseen. Kuva: Hanna Henttinen